

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی – درمانی شهید بهشتی

دانشکده بهداشت

برنامه آموزشی دوره ترکیبی MPH با رشته‌های دکترای حرفه‌ای

MD-MPH, DDS-MPH, PharmD-MPH

ماده ۸ - دانشجویان دارای استعداد درخشان دوره دکترای حرفه‌ای مجازند در صورت داشتن حداقل معدل ۱۷ در دو نیمسال تحصیلی و تأیید استاد مشاور بطور همزمان در یکی از رشته‌های کارشناسی یا دوره عالی بهداشت عمومی (MPH) دانشگاه‌های کشور در همان شهر محل تحصیل رشته اول به تحصیل ادامه دهند. تبصره ۱: دانشجویان پس از ورود به رشته دوم می‌بایست واحدهای درسی از هر دو رشته را به نحوی اخذ نمایند که در مدت مجاز تحصیل در رشته اول، هر دو رشته را به پایان رسانند.

تدوین: شورای برنامه ریزی MPH دانشکده بهداشت

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۵
مقدمه.....	۶
ماده ۱ - فلسفه.....	۶
ماده ۲ - هدف.....	۶
الف - اهداف اصلی.....	۶
ب - اهداف ویژه.....	۷
ماده ۳ - ضوابط معرفی دانشجویان توسط دانشکده‌های ذیربط و پذیرش آنان بوسیله دانشکده بهداشت:.....	۸
ماده ۴ - زمان شروع و خاتمه و طول دوره.....	۸
ماده ۵ - تعداد واحدهای درسی.....	۸
ماده ۶ - پایان نامه.....	۹
ماده ۷ - شرایط و زمان صدور گواهی پایان دوره.....	۹
ماده ۸ - محتوای برنامه آموزشی.....	۹
جدول ۱ - دروس مشترک دوره‌های ترکیبی MPH پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی.....	۹
جدول ۲ - دروس اختصاصی دوره ترکیبی پزشکی و MPH (MD-MPH).....	۱۰
جدول ۳ - دروس اختصاصی دوره ترکیبی دندان پزشکی و MPH (DDS-MPH).....	۱۰
جدول ۴ - دروس اختصاصی دوره ترکیبی داروسازی و MPH (Pharm-MPH).....	۱۰
۱ - مبانی و اصول اپیدمیولوژی با تاکید بر اپیدمیولوژی بالینی.....	۱۱
الف - اهداف کلی.....	۱۱
ب - اهداف بینابینی.....	۱۱
جدول ۵ - الف - برنامه درسی اصول و مبانی اپیدمیولوژی (۱)، (با توجه به اینکه دانشجویان استعداد درخشان، کلیه عناوین را در دوره علوم پایه، گذرانده‌اند لذا در کلاس درس، به مرور سریع عناوین اکتفا میشود).....	۱۳
جدول ۵ - ب - مباحث خاص در اپیدمیولوژی (۲)، (برنامه درسی دانشجویان استعداد درخشان).....	۱۴
۲ - نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری‌های ناشی از بیماریهای عفونی.....	۱۵
الف - اهداف کلی.....	۱۵
ب - اهداف بینابینی.....	۱۵
جدول ۶ - برنامه درسی نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری‌ها.....	۱۶
منابع درس نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری‌ها.....	۱۶
۳ - روش تحقیق.....	۱۷
اهداف کلی.....	۱۷
اهداف بینابینی.....	۱۷

جدول ۷ - برنامه درسی روش تحقیق.....	۱۹
منابع درس روش تحقیق (آخرین ویرایش منابع زیر).....	۱۹
۴ - روشهای آمار زیستی (۲)	۲۱
هدف کلی.....	۲۱
اهداف بینابینی.....	۲۱
جدول ۸ الف - برنامه درسی آمار زیستی - ۱ (با توجه به این که دانشجویان استعداد درخشان، کلیه عناوین را در دوره علوم پایه، گذرانده‌اند لذا به مرور سریع عناوین اکتفا میشود).....	۲۲
منابع درس آمار زیستی.....	۲۲
جدول ۸ ب - برنامه درسی آمار زیستی (۲)، (برنامه درسی دانشجویان استعداد درخشان).....	۲۳
منابع درس آمار زیستی.....	۲۳
۵ - الف - اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های نوپدید و بازپدید	۲۴
الف - اهداف کلی.....	۲۴
ب - اهداف بینابینی.....	۲۴
جدول ۹ - برنامه درسی بیماری‌های نوپدید و بازپدید.....	۲۹
منابع درس نوپدیدی و بازپدیدی بیماری‌ها.....	۲۹
۵ - ب - اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های مرتبط با دفاع بیولوژیک	۳۰
الف - اهداف کلی.....	۳۰
ب - اهداف بینابینی.....	۳۰
جدول ۱۰ - اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های مرتبط با دفاع بیولوژیک.....	۳۲
منابع درس دفاع بیولوژیک.....	۳۲
۶ - مدیریت در برنامه ریزی بهداشتی درمانی (۲)	۳۳
الف - اهداف کلی.....	۳۳
ب - اهداف بینابینی.....	۳۳
جدول ۱۱ - الف - برنامه درسی مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی (۱)، (با توجه به این که دانشجویان استعداد درخشان، کلیه عناوین را در دوره علوم پایه، گذرانده‌اند لذا در کلاس درس، به مرور سریع عناوین اکتفا میشود).....	۳۴
جدول ۱۱ ب - برنامه درسی مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی.....	۳۶
منابع درس مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی.....	۳۶
۷ - مدیریت سوانح و بلایا	۳۷
اهداف کلی.....	۳۷
اهداف بینابینی.....	۳۷
جدول ۱۲ - برنامه درسی مدیریت سوانح و بلایا.....	۳۸
منابع درسی.....	۳۸
۸ - اصول و مبانی بهداشت محیط، اپیدمیولوژی محیط و بهداشت حرفه‌ای.....	۳۹
۱ - اصول و مبانی بهداشت محیط.....	۳۹

۳۹	الف - اهداف کلی
۳۹	ب - اهداف بینابینی
۴۱	منابع درس بهداشت محیط
۴۲	جدول ۱۳ - برنامه درسی بهداشت محیط
۴۲	۲ - اصول و مبانی بهداشت حرفه‌ای
۴۲	الف - اهداف کلی
۴۲	ب - اهداف بینابینی
۴۴	منابع درس بهداشت حرفه‌ای
۴۴	جدول ۱۴ - برنامه درسی بهداشت حرفه‌ای
۴۵	۹ - جنبه‌های عملی آموزش بهداشت، بهداشت مدارس و بهداشت سفر
۴۵	الف - اهداف کلی
۴۵	ب - اهداف بینابینی
۴۶	۱۰ - آشنایی با منابع اصلی پزشکی نیاکان و نحوه به کارگیری آن
۴۷	۱۱ - کارآموزی در عرصه
۴۸	۱۲ - اپیدمیولوژی بیماری‌های واگیر (درس اختصاصی MD-MPH)
۴۸	الف - اهداف کلی
۴۸	ب - اهداف بینابینی
۵۰	جدول ۱۵ - برنامه درسی اپیدمیولوژی بیماری‌های واگیر (درس اختصاصی MD-MPH)
۵۰	منابع درس اپیدمیولوژی بیماری‌ها
۵۱	۱۳ - سمینار مسائل بهداشتی روز و روند همه‌گیری‌ها و بیماری‌های نوپدید
۵۲	۱۴ - پایان نامه مستقل دوره MD-MPH
۵۳	۱۵ - بهداشت دهان و دندان پیشرفته (درس اختصاصی DDS-MPH)
۵۴	۱۶ - سمینار مسائل مرتبط با بهداشت دهان و دندان (اختصاصی DDS-MPH)
۵۵	۱۷ - پایان نامه مستقل دوره با گرایش DDS-MPH
۵۶	۱۸ - فارماکواپیدمیولوژی (درس اختصاصی PharmD-MPH)
۵۶	اهداف
۵۶	جدول ۱۶ - برنامه درسی فارماکواپیدمیولوژی
	۱۹ - سمینار مسائل بهداشتی و پژوهشی مرتبط با داروها، واکسن‌ها و مواد غذایی (درس اختصاصی PharmD-MPH)
۵۷	
۵۸	۲۰ - پایان نامه مستقل دوره با گرایش PharmD-MPH

۵۹	مباحث خاص در بهداشت عمومی (درس انتخابی به جای واحد سمینار)
۵۹	جدول ۱۷ - عناوین و ساعات مباحث خاص در بهداشت عمومی
۵۹	منابع درس مباحث خاص در بهداشت عمومی
۶۰	بهداشت نوجوانان و جوانان (درس انتخابی به جای واحد سمینار)
۶۰	الف - اهداف کلی
۶۰	ب - اهداف بینابینی
۶۱	جدول ۱۸ - برنامه درسی بهداشت جوانان و نوجوانان
۶۱	منابع درس بهداشت جوانان و نوجوانان
۶۲	بهداشت سالمندان (درس انتخابی به جای واحد سمینار)
۶۲	الف - اهداف کلی
۶۲	ب - اهداف بینابینی
۶۳	جدول ۱۹ - برنامه درسی بهداشت سالمندان
۶۳	منابع درس بهداشت سالمندان
۶۴	برنامه‌ریزی و مدیریت بیماری‌های بومی (درس انتخابی به جای واحد سمینار)
۶۴	الف - اهداف کلی
۶۴	اهداف بینابینی
۶۵	اپیدمیولوژی بیماری‌های غیرواگیر (درس انتخابی به جای واحد سمینار)
۶۵	الف - اهداف کلی
۶۵	ب - اهداف بینابینی
	فوریت‌های بهداشتی و کنترل بیماری‌ها در شرایط اضطراری و اضطراری پیچیده (درس انتخابی به جای واحد سمینار)
۶۶	الف - اهداف کلی
۶۶	ب - اهداف بینابینی
۶۸	جدول ۲۰ - برنامه درسی مدیریت بلایا
۶۸	منابع درس مدیریت بلایا
۶۹	شاخص‌های اجتماعی مرتبط با سلامت (درس انتخابی به جای واحد سمینار)
۶۹	اهداف اصلی
۶۹	اهداف بینابینی
۷۰	جدول ۲۱ - عناوین درس شاخصهای اجتماعی مرتبط با سلامت
۷۰	منابع درس شاخص‌های اجتماعی مرتبط با سلامت
۷۱	جدول ۲۲ - مباحث خاص در بهداشت عمومی (۲)
۷۲	جدول ۲۳ - اعضاء هیئت علمی که مسئولیت تدریس در دوره‌های MPH را به عهده دارند:

پیشگفتار

بنام خداوند جان و خرد / کزین برتر اندیشه برنگذرد

زمانی معتقد بودیم که به منظور پویایی و پیشرفت اهداف آموزشی - پژوهشی و اداری وزارت متبوع، لازم است مدیران فوقانی، میانی و تحتانی از بین افراد **متخصص متعهد متبحر**، انتخاب شوند و سنگ‌های مقدس مدیریتی، به دست مدیران آگاه، دلسوز، لایق و با تجربه‌ای سپرده شود. ولی امروزه معتقدیم که شروط مورد اشاره، تنها به منزله شرط لازم مدیریت بهداشتی - درمانی جمهوری اسلامی، مقبولیت دارد و هرچند ممکن است مانع رکود بشود ولی الزاماً منجر به پیشرفت امور نخواهد شد و آنچه که شرط کافی را تشکیل می‌دهد چیزی جز **استمرار تخصص و تعهد و نهادینه کردن تبخیر**، نمی‌باشد! و مگر می‌توان؛ بدون گذراندن دوره‌های نوین آمار زیستی و اپیدمیولوژی بالینی، به درجات عالی درک موشکافانه مسائل مرتبط با سلامت، نائل شد؟ بدون توسل به نوآموزی و بازآموزی همه‌گیری شناسی بیماری‌ها و بویژه آگاهی از وضعیت بیماری‌های نوپدید و بازپدید، به ساماندهی‌های لازم و کنترل نهایی آنها دست یافت؟ بدون گذراندن دروس اقتصاد بهداشت و مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی در قالب امکانات موجود، برنامه‌ریزی کرد؟ بدون استمرار فراگیری مباحث مرتبط با اخلاق و حقوق زیستی و جامعه شناسی پزشکی، حقوق بهداشتی فرد و جامعه را ایفا نمود؟ بدون گذراندن کارگاه‌های کاربردهای بالینی اپیدمیولوژی و نحوه بررسی، کنترل و گزارش‌دهی همه‌گیری‌ها به بررسی و ثبت صحیح و نهایتاً گزارش آنها نائل شد . . . و بدون انس و اُلفت کافی با مقوله آموزش و پژوهش‌های مرتبط، اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله نظام مقدس را درک کرد و مدیریت پویایی را رقم زد؟ . . .

خوشبختانه دوره‌های عالی بهداشت عمومی (MPH) این فرصت را فراهم نموده تا نه تنها یکسال از دوره ۳-۴ ساله برخی از تخصص‌های موجود را صرف گذراندن این دوره نموده و به اهداف مورد اشاره، نائل گردیم بلکه در عین حال، مجال نیل به این اهداف و نهادینه کردن تجربیات مدیریتی را برای مدیران زحمتکش با سوابق درخشان خدمات بهداشتی - درمانی کشور که سال‌ها در صفوف مقدم جبهه‌های بهداشتی، سرنوشت‌تأمین، حفظ و ارتقای سلامتی مردم را رقم زده‌اند نیز فراهم گردیده و عنوان **MPH مدیران** را به خود اختصاص داده است.

و بالاخره آخرین اقدام بسیار مفیدی که از طرف وزارت متبوع در این خصوص صورت گرفته است تصویب **دوره ترکیبی MPH با رشته‌های دکترای حرفه‌ای (MD-MPH, DDS-MPH, PharmD-MPH)** برای دانشجویان دارای استعداد درخشان رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی است تا آنان نیز بتوانند با بهره‌گیری از حداکثر توان و استعداد‌های خود علاوه بر رشته‌های اصلی، نگرش زیربنایی و جامعه‌نگر بهداشتی و تبخیر و توانایی نیل به اهداف بهداشت عمومی، مبارزه با بیماری‌ها، مدیریت بحران‌های بیولوژیک طبیعی (نوپیدی و بازپیدی بیماری‌ها) و عمدی (بیوتروریسم) و سوانح و بلایا را کسب نمایند و با منابع پزشکی **نیاکان** نیز به گونه‌ای آشنا شوند که در پژوهش‌های آینده خود بتوانند موجبات احیای هرچه با شکوه‌تر طب و بهداشت نیاکان را فراهم کنند.

شایان ذکر است که طبق ماده هشت آیین‌نامه تسهیلات آموزشی، پژوهشی و رفاهی ویژه استعدادهای درخشان مصوب جلسه شورای هدایت استعدادهای درخشان وزارت متبوع (مورخ ۸۹/۱۲/۳) که جهت اجرا به کلیه دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور ابلاغ و لازم‌الاجرا اعلام شده است «دانشجویان استعداد درخشان دوره دکترای حرفه‌ای، مجازند در صورت داشتن حداقل معدل ۱۷ در دو نیمسال تحصیلی و تأیید استاد مشاور، به طور همزمان در یکی از رشته‌های کارشناسی یا دوره عالی بهداشت عمومی (MPH) دانشگاه‌های کشور در همان شهر محل تحصیل رشته اول به گذراندن دوره MPH نیز بپردازد». در این مختصر به معرفی برنامه‌های آموزشی دوره مزبور در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی پرداخته می‌شود.

سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ / مدیر دوره‌های MPH / دکتر حسین حاتمی

برنامه آموزشی دوره ترکیبی MPH با رشته‌های دکترای حرفه‌ای

MD-MPH, DDS-MPH, PharmD-MPH

مقدمه

از آنجا که پرورش استعدادهای درخشان، یکی از اهداف ویژه برنامه‌های وزارت بهداشت را تشکیل می‌دهد لذا به منظور تقویت نگرش زیربنایی بهداشتی دانشجویان ذیربط با توجه به تعریف بهداشت عمومی که عبارتست از: *مجموعه دانش و هنر پیشگیری از بیماری‌ها و تامین، حفظ و ارتقای سلامتی و توانمندی بشر با استفاده از تلاش‌های دسته جمعی منجر به توسعه جامعه، حوزه معاونت آموزشی وزارت متبوع، در تاریخ ۱۳۸۹/۱۲/۳ آیین نامه تسهیلات آموزشی، پژوهشی و رفاهی ویژه استعدادهای درخشان مصوب جلسه شورای هدایت استعدادهای درخشان و از جمله ماده ۸ مبنی بر برگزاری دوره عالی بهداشت عمومی (Master of Public Health = MPH) را توسط دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور لازم‌الاجرا اعلام و مراتب را ابلاغ نمود.*

در طول این دوره بر دانش نظری و مهارت‌های عملی فراگیران، به نحوی افزوده خواهد شد که قادر به انجام پژوهش‌های عرصه‌ای بالینی و آزمایشگاهی مرتبط با سلامت و بیماری، به کارگیری شیوه‌های مرتبط با حفظ و ارتقاء سلامت، کنترل و گزارش‌دهی صحیح همه‌گیری‌ها و مدیریت خدمات بهداشتی خواهند شد.

ماده ۱ - فلسفه

هرچند دانشجویان دوره‌های دکترای حرفه‌ای، بسیاری از دروس زیربنایی مرتبط با بهداشت‌گرایی و پژوهش‌محوری را در دوران علوم پایه، می‌گذرانند ولی وسعت دامنه دروس اختصاصی در سال‌های بعد باعث فاصله گرفتن از این اهداف می‌شود و لازم است با اجرای دوره‌های تکمیلی به توانمندسازی آنان پرداخته شود.

ماده ۲ - هدف

دستیابی به اهداف پزشکی جامعه نگر و جایگزینی بهداشت‌گرایی و پژوهش‌محوری به جای درمان‌گرایی صرف به گونه‌ای که فراگیران بتوانند پس از گذراندن این دوره به اهداف ذیل، نائل آیند:

الف - اهداف اصلی

- ۱ - کسب دانش و مهارت حفظ و ارتقاء سلامتی فرد و جامعه
- ۲ - فراگیری دانش و مهارت‌های مرتبط با پیشگیری سطح اول، دوم و سوم
- ۳ - فراگیری دانش و مهارت‌های مدیریتی در سیستم‌های بهداشتی
- ۴ - فراگیری دانش و مهارت‌های لازم به منظور انجام پژوهش در امر سلامت و بیماری
- ۵ - فراگیری دانش و مهارت نحوه بررسی، کنترل و گزارش‌دهی همه‌گیری‌ها و عضویت در کارگروه‌های ذیربط

۶ - فراگیری دانش و مهارت‌های مرتبط با اپیدمیولوژی بالینی، سرواپیدمیولوژی و اپیدمیولوژی مولکولی در پژوهش‌های عرصه‌ای و آزمایشگاهی

ب - اهداف ویژه

- ۱ - آشنایی با چشم انداز بهداشت عمومی از دیدگاه سازمان جهانی بهداشت در هزاره سوم میلادی
- ۲ - یادگیری مفاهیم و دامنه فعالیت‌های بهداشت عمومی
- ۳ - کسب آگاهی و مهارت کافی در زمینه اپیدمیولوژی بالینی به منظور به کارگیری مطلوب آن در طول دوره اشتغال پزشکی / مدیریتی خود
- ۴ - تدوین و به کارگیری پرسشنامه‌های (Questionnaire) متناسب با شیوه‌های مختلف مطالعات اپیدمیولوژیک
- ۵ - توانایی تشخیص اپیدمی‌ها و ساماندهی (management) و کنترل آن‌ها
- ۶ - کسب توانایی در زمینه آموزش به اقشار مختلف مردم و ارائه طرح‌های پژوهشی در زمینه بیماری‌ها
- ۷ - آشنایی و به کارگیری اصول، مبانی، اهداف و فعالیت‌های بهداشت حرفه‌ای و بهداشت محیط که به طور مستقیم یا غیرمستقیم با این معیارها در حوزه بهداشت عمومی، تداخل و تشابه دارد و به کارگیری آن در راستای حفظ و ارتقای سلامت
- ۸ - کسب توانایی شناخت مشکلات بهداشتی، مهارت‌های مدیریتی و روحیه کار گروهی به منظور ایجاد تغییر و توسعه در امر بهداشت عمومی
- ۹ - کسب مهارت‌های لازم به منظور برنامه‌ریزی، ساماندهی و مدیریت بحران در بلایا.
- ۱۰ - توانمندی تعیین نیازهای بهداشتی و شناسایی عوامل و خطراتی که سلامت فرد و جامعه را تهدید می‌کند
- ۱۱ - کسب توانایی ارزشیابی وضعیت بهداشتی جامعه و یافتن نقاط قوت و ضعف آن و اولویت بندی نیازها
- ۱۲ - کسب توانمندی تعیین سیاست‌ها و برنامه‌های کوتاه و درازمدت و هماهنگ با تدابیر سازمان جهانی بهداشت برای تامین، حفظ و ارتقای سلامت فرد و جامعه
- ۱۳ - توانایی تامین منابع و امکانات و تربیت نیروی انسانی حرفه‌ای برای ارائه خدمات، انجام پژوهش و اجرای آموزش همگانی در راستای سلامت فرد و جامعه
- ۱۴ - سالم سازی محیط زیست، افزایش سطح آگاهی‌های بهداشتی جامعه، بیماریابی و مهار بیماری‌های واگیر و پیشگیری از ابتلاء به بیماری‌ها
- ۱۵ - ارتقاء سطح و تغییر سبک زندگی و اصلاح رفتارهای خطرناک فردی و اجتماعی در جهت تامین رفاه جسمی، روانی و اجتماعی برای تحقق، حفظ و ارتقای سلامت و توسعه جامعه.
- ۱۶ - آشنایی با مبانی معنویت و سلامت، اخلاق در پژوهشی و حقوق بیماران (Patients' rights).

ماده ۳ - ضوابط معرفی دانشجویان توسط دانشکده‌های ذیربط و پذیرش آنان بوسیله دانشکده بهداشت:

کلیه دانشجویانی که طبق ضوابط موجود، «دانشجوی دارای استعداد درخشان» نامیده می‌شوند و در مقطع تحصیلی مندرج در ماده ۲ می‌باشند در شهریورماه هر سال به دانشکده بهداشت معرفی می‌گردند تا به قید آزمون ورودی و حداکثر ظرفیت سالانه ۲۰ نفر، برگزیده شوند.

تبصره ۱ - در صورتی که تعداد کل معرفی شدگان واجد شرایط، کمتر از بیست نفر باشد از آزمون ورودی، صرفاً به منظور سنجش اطلاعات پایه، استفاده می‌گردد و عملاً کلیه آنان پذیرفته خواهند شد.

تبصره ۲ - در صورتی که تعداد افراد واجد شرایط معرفی شده از دانشکده‌های تابعه کمتر از ۲۰ نفر باشد امکان پذیرش واجدین شرایط مشغول به تحصیل در سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی واقع در تهران بزرگ (مثلاً شاهد، بقیه الله و ...) با توافق بین دانشگاهی و تقبل پرداخت شهریه مربوطه وجود خواهد داشت ولی در مجموع، اولویت پذیرش با دانشجویان دانشگاه متبوع خواهد بود.

تبصره ۳ - پذیرش دانشجویان واجد شرایط مشغول به تحصیل در شعبه بین‌الملل دانشگاه، دانشجویان استعداد درخشان سایر دانشگاه‌ها و موارد مشابه در صورت تامین شهریه مربوطه به عنوان MPH آزاد، طبق تعرفه هیئت امنای دانشگاه متبوع، امکانپذیر است.

ماده ۴ - زمان شروع و خاتمه و طول دوره

زمان برگزاری دوره به گونه‌ای تنظیم خواهد شد که بعد از پایان دوره علوم پایه، آغاز و قبل از شروع دوره کارورزی و معادل کارورزی، خاتمه یابد. به عبارت دیگر دوره MPH دانشجویان دندانپزشکی و داروسازی بلافاصله پس از پشت سر گذاشتن آزمون‌های علوم پایه و دوره MPH دانشجویان پزشکی حدود دو سال قبل از شروع دوره کارورزی، آغاز خواهد شد و با احتساب برگزاری هفته‌ای ۱۲ ساعت (۸ ساعت در روزهای پنجشنبه و چهار ساعت در روزهای ۲شنبه هر هفته) و تعطیلات بین ترم و تعطیلات تابستانی به مدت کمتر از دو سال به طول خواهد انجامید و بنابراین هیچگونه تداخلی با برنامه‌های اصلی دانشجویان نخواهد داشت.

ماده ۵ - تعداد واحدهای درسی

هرچند در حال حاضر تعداد واحدهای دوره‌های MPH مدیران با گرایش‌های مختلف در این دانشکده معادل ۴۰ واحد می‌باشد ولی با توجه به اینکه دانشجویان پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی، بعضی از واحدهای عمومی MPH را گذرانده‌اند تعداد کل واحدهای دوره‌های ترکیبی MPH با احتساب پایان نامه، معادل ۳۰ واحد طراحی شده است که در جداول ۱ تا ۴ منعکس می‌باشد.

تبصره ۱ - با توجه به تکراری نبودن این دروس، کلیه واحدها به صورت حضوری ارائه خواهد شد و شرکت در کلیه کلاس‌ها و کارگاه‌ها اجباری می‌باشد.

تبصره ۲ - در مورد غیبت‌های غیرقابل اجتناب، شورای برنامه‌ریزی MPH تصمیم خواهد گرفت.

ماده ۶ - پایان نامه

موضوع پایان نامه دوره MPH در آغاز سال دوم دوره، انتخاب و پس از تصویب، در دانشکده بهداشت، ثبت شده و در شش ماهه پایانی دوره انجام و ارائه می‌گردد. انتخاب موضوع در اواخر سال اول نیز بلامانع است. تبصره ۱ - با توجه به اینکه مدرک نهایی پزشکی عمومی، دندانپزشکی و داروسازی و گواهی گذراندن دوره MPH هر یک به طور جداگانه‌ای صادر می‌گردد و از طرفی گواهی MPH ارزش بین‌المللی شناخته شده‌ای دارد لذا پایان نامه این دوره ارتباطی به پایان‌نامه‌های دوره پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی نخواهد داشت و به صورت مستقل و جداگانه‌ای ارائه خواهد گردید و تابع مقررات حاکم بر پایان‌نامه‌های سایر شاخه‌های MPH در دانشکده بهداشت خواهد بود.

ماده ۷ - شرایط و زمان صدور گواهی پایان دوره

صدور گواهی پایان MPH منوط به کسب حد نصاب امتیاز لازم از کلیه دروس (نمره حداقل ۱۴) و تحویل پایان نامه و مقاله مربوطه می‌باشد و زمان صدور آن پس از صدور گواهی دکترای حرفه‌ای خواهد بود.

ماده ۸ - محتوای برنامه آموزشی

جدول ۱ - دروس مشترک دوره‌های ترکیبی MPH پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی

ردیف	واحد درسی	تعداد واحد	نوع واحد
۱	مبانی و اصول اپیدمیولوژی بالینی	۲	نظری
۲	کاربردهای بالینی اپیدمیولوژی در طب رایج و پزشکی نیاکان	۳	نظری + عملی
۳	روش تحقیق پیشرفته و مقاله نویسی فارسی - انگلیسی	۲	نظری - کارگاه
۴	آمار زیستی پیشرفته و کاربردهای تخصصی رایانه	۲	نظری - عملی
۵	نوپدیدگی و بازپدیدگی بیماری‌ها و دفاع بیولوژیک	۲	نظری
۶	مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی پیشرفته	۲	نظری
۷	مدیریت سوانح و بلایا	۲	نظری
۸	اصول و مبانی بهداشت حرفه‌ای و محیط و اپیدمیولوژی محیط	۲	نظری
۹	جنبه‌های عملی آموزش بهداشت، بهداشت مدارس، بهداشت سفر	۲	نظری
۱۰	آشنایی با منابع اصلی پزشکی نیاکان و نحوه به کارگیری آن	۲	نظری + عملی
۱۱	کارآموزی در عرصه	۲	عملی

جدول ۲ - دروس اختصاصی دوره ترکیبی پزشکی و MPH (MD-MPH)

ردیف	واحد درسی	تعداد واحد	نوع واحد	ملاحظات
۱۲	اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های واگیر و مدیریت بیماری‌ها	۲	نظری	اختصاصی
۱۳	سمینار مسائل بهداشتی روز و روند همه‌گیری‌ها و نوپدیدی‌ها	۲	نظری	اختصاصی
۱۴	پایان نامه مستقل دوره با گرایش MD-MPH	۳		اختصاصی

جدول ۳ - دروس اختصاصی دوره ترکیبی دندان پزشکی و MPH (DDS-MPH)

ردیف	واحد درسی	تعداد واحد	نوع واحد	ملاحظات
۱۵	بهداشت دهان و دندان (پیشرفته)	۲	نظری	اختصاصی
۱۶	سمینار مسائل بهداشتی روز با تاکید بر بهداشت دهان و دندان	۲	نظری	اختصاصی
۱۶	پایان نامه مستقل دوره با گرایش DDS-MPH	۳		اختصاصی

جدول ۴ - دروس اختصاصی دوره ترکیبی داروسازی و MPH (Pharm-MPH)

ردیف	واحد درسی	تعداد واحد	نوع واحد	ملاحظات
۱۸	فارماکواپیدمیولوژی	۲	نظری	اختصاصی
۱۹	سمینار مسائل بهداشتی روز با تاکید بر پژوهش‌های دارویی و ...	۲	نظری	اختصاصی
۲۰	پایان نامه مستقل دوره با گرایش PharmD-MPH	۳		اختصاصی

۱ - مبانی و اصول اپیدمیولوژی با تاکید بر اپیدمیولوژی بالینی

از آنجا که علم و هنر اپیدمیولوژی، یکی از ابزارهای مهم بهداشت عمومی و پایه و اساس پزشکی جامعه‌نگر و طب پیشگیری را تشکیل می‌دهد و یکی از پیش‌نیازهای آموزشی همه‌گیری شناسی و کنترل بیماری‌های نوپدید و بازپدید نیز به حساب می‌آید گنجانیدن این درس در محتوای درسی کلیه دوره‌های MPH و بویژه دوره‌های ترکیبی MPH با رشته‌های دکترای حرفه‌ای را اجتناب ناپذیر نموده و یکی از پایه‌های اساسی این دوره را تشکیل می‌دهد و لذا انتظار می‌رود فراگیرنده در پایان این دوره، قادر باشد:

الف - اهداف کلی

- ۱ - اصول پیشگیری را به منظور حفظ سلامتی افراد سالم، بیان نموده با مثال‌های واضحی توضیح دهد
- ۲ - راه‌کارهای ارتقای سلامت و شیوه‌های مناسب بیماریابی را توصیف کند
- ۳ - انواع مطالعات اپیدمیولوژیک و روش‌های مناسب آماری را به منظور تحقیق در حالات مختلف سلامت و بیماری، با دلایل لزوم و کاربرد هر یک و ذکر مثال‌های روشن، توصیف کند
- ۴ - مفاهیم علمی اپیدمیولوژی پایه را به منظور اهداف پیشگیری و درمانی به کار برد
- ۵ - مفاهیم اپیدمیولوژی بالینی را درک نموده و به آسانی به کار ببرد.

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - اپیدمیولوژی را تعریف نموده نقش و اهمیت زیربنایی آن را شرح دهد
- ۲ - انواع مطالعات اپیدمیولوژیک (توصیفی، تحلیلی، مورد - شاهدهی، هم‌گروهی، تجربی)، محاسن، معایب و موارد کاربرد هر یک را با ذکر مثال روشن توصیف کند
- ۳ - اهمیت توجه به متغیرهای زمان، مکان، شخص، سن، جنس، شغل، نژاد، وضعیت تأهل، طبقه اجتماعی و ... را در مطالعات مختلف توصیف کند
- ۴ - تأثیر روند زمانی بر سلامت و بیماری را توضیح دهد
- ۵ - همه‌گیری‌های با منبع مشترک و پیش‌رونده را با ذکر مثال تعریف کند
- ۶ - در تجزیه و تحلیل داده‌ها میزان‌های مواجهه، برآورد خطر مواجهه، سوگرایی (bias) و ... را شرح دهد
- ۷ - با مفهوم خطای تصادفی و خطای سیستماتیک آشنا باشد
- ۸ - با خطاهای متداول در مطالعات اپیدمیولوژی آشنا باشد و کنترل آنها را بداند
- ۹ - برای انواع مطالعات اپیدمیولوژیک طرح تحقیقاتی (پروپوزال) تهیه نماید
- ۱۰ - قادر به معرفی کاربردهای اپیدمیولوژی در ارزیابی بیماری‌ها باشد
- ۱۱ - اندازه‌ها و اندازه‌گیری رخداد بیماری‌ها را بداند
- ۱۲ - قادر به ارزیابی و پایایی آزمون‌های غربالگری و تشخیصی باشد

- ۱۳ - با مطالعات تحلیلی - علیت، آشنا باشد
- ۱۴ - قادر به برآورد و ارزیابی خطر - مواجهه یافتگی باشد
- ۱۵ - با اپیدمیولوژی اجتماعی (Social Epidemiology) آشنا باشد
- ۱۶ - قادر به استفاده از اپیدمیولوژی در خدمات بهداشتی باشد
- ۱۷ - با مسائل حرفه‌ای و اخلاقی در اپیدمیولوژی آشنا باشد
- ۱۸ - بار بیماری‌ها را محاسبه و گزارش نماید
- ۱۹ - برنامه بررسی پیش‌آگهی بیماری‌ها را طراحی نموده و انجام دهد

جدول ۵ - الف - برنامه درسی اصول و مبانی اپیدمیولوژی (۱)، (با توجه به اینکه دانشجویان استعداد درخشان، کلیه عناوین را در دوره علوم پایه، گذرانده‌اند لذا در کلاس درس، به مرور سریع عناوین اکتفا میشود)

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	تعاریف اپیدمیولوژی، لغات و اصطلاحات اپیدمیولوژی	
۲	آشنایی مفاهیم سلامت و بیماری در اپیدمی	
۳	کاربردها و محتوای اپیدمیولوژی	
۴	بررسی، کنترل و خاموشی	
۵	شناخت عوامل مؤثر در وقوع بیماری در جامعه (عوامل بیماری زا، عوامل محیط، عوامل میزبان) قسمت اول	
۶	شناخت عوامل مؤثر در وقوع بیماری در جامعه (عوامل بیماری زا، عوامل محیط، عوامل میزبان) قسمت دوم	
۷	منابع اطلاعات در اپیدمیولوژی	
۸	تقسیم بندی فاکتورهای اپیدمیولوژیک بر حسب زمان - مکان و شخص	
۹	مدل‌های اپیدمیولوژی	
۱۰	اندازه گیری و اندازه‌های مهم در اپیدمیولوژی	
۱۱	غربالگری	
۱۲	پیشگیری و سطوح آن	
۱۳	انواع مطالعات اپیدمیولوژیک	
۱۴	اپیدمیولوژی توصیفی	
۱۵	اپیدمیولوژی تحلیلی (مطالعات مورد - شاهدی)	
۱۶	اپیدمیولوژی تحلیلی (مطالعات کوهورت)	
۱۷	اپیدمیولوژی مداخله‌ای (آزمونهای بالینی، آزمونهای صحرایی)	
۱۸	پرسش و پاسخ	
شیوه‌آزمون		فرض بر این است که دانشجویان استعداد درخشان، این دروس را قبلاً گذرانده‌اند

جدول ۵ - ب - مباحث خاص در اپیدمیولوژی (۲)، (برنامه درسی دانشجویان استعداد درخشان)

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	مقدمه و آشنایی با کلیات اصول اپیدمیولوژی	
۲	کلیات اپیدمیولوژی بیماری‌ها	
۳	تحول اپیدمیولوژیک	
۴	اندازه‌ها و اندازه‌گیری رخداد بیماری‌ها	
۵	ارزیابی و پایایی و آزمون‌های غربالگری - ارزیابی آزمون‌های تشخیصی	
۶	خطاهای متداول در مطالعات اپیدمیولوژی و کنترل آنها (۱)	
۷	خطاهای متداول در مطالعات اپیدمیولوژی و کنترل آنها (۲)	
۸	مطالعات تحلیلی - علیت (با تاکید بر مطالعات بالینی)	
۹	برآورد و ارزیابی خطر - مواجهه یافتگی	
۱۰	اپیدمیولوژی اجتماعی (Social Epidemiology)	
۱۱	استفاده از اپیدمیولوژی در ارزیابی خدمات بهداشتی	
۱۲	مسائل حرفه‌ای و اخلاقی	
۱۳	مطالعات توصیفی	
۱۴	روش‌های مطالعات تحلیلی	
۱۵	طراحی مطالعات مداخله‌ای	
شیوه‌آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله

۲ - نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری‌های ناشی از بیماری‌های عفونی

از آن‌جا که موفقیت در کنترل به موقع طغیان‌ها (outbreaks) و همه‌گیری‌های بیماری‌های عفونی در گرو تشخیص به‌موقع و ساماندهی صحیح آن‌ها است و از طرفی اپیدمیولوژی سرمی و مولکولی و آشنایی با مبانی و اصول اپیدمیولوژی بالینی، ابزارهای اینگونه بررسی‌ها می‌باشند، فراگیر پس از گذراندن این دوره باید قادر باشد:

الف - اهداف کلی

- ۱ - طرح تحقیقاتی و نحوه بررسی و گزارش یک همه‌گیری مفروض را طراحی و ارائه دهد
- ۲ - کنترل یک همه‌گیری مفروض را برنامه‌ریزی کرده به انجام برساند.

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - نحوه جمع‌آوری اطلاعات، مهیاسازی تجهیزات و مهارت‌های تشخیصی، درمانی، پژوهشی و اطلاع‌رسانی لازم به منظور کنترل همه‌گیری را شرح دهد و سازمان‌های ذیربط را با ذکر نوع همکاری احتمالی آنان نام ببرد
- ۲ - تأیید وقوع همه‌گیری را با بهره‌گیری و مقایسه منابع موجود شرح دهد
- ۳ - نحوه اثبات تشخیص بیماری را با بهره‌گیری از تجربیات بالینی، امکانات میکروبیولوژی، سرولوژی، بیوتکنولوژی و تصویربرداری شرح دهد
- ۴ - اطلاعات به‌دست‌آمده را در قالب جداول و نمودارهای مناسب ارائه نماید
- ۵ - فرضیاتی در مورد منبع، مخزن، راه‌های انتقال، زمینه‌های بروز بیماری و طبیعی بودن یا القایی بودن ماهیت همه‌گیری ارائه کند
- ۶ - با استفاده از فرضیات، میزان حمله بیماری را محاسبه کند
- ۷ - در مواردی که نمی‌توان فرضیات ارائه‌شده را اثبات کرد، نحوه بازنگری و اصلاح فرضیات را شرح دهد
- ۸ - نحوه کنترل همه‌گیری را شرح دهد
- ۹ - راه‌های پیشگیری و کنترل همه‌گیری رعب و وحشت در جامعه را شرح دهد
- ۱۰ - گزارش همه‌گیری را با تأکید بر وضعیت جغرافیایی منطقه و دموگرافیک جامعه مورد مطالعه، روش‌شناسی تحقیق، تجزیه و تحلیل داده‌ها و تدابیر مبارزه با بیماری ارائه دهد
- ۱۱ - تهیه چک لیست ارزیابی طرح نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری مفروض
- ۱۲ - کاربردهای بالینی و عرصه‌ای سرواپیدمیولوژی (اپیدمیولوژی سرمی) را با ذکر مثال توضیح دهد
- ۱۳ - کاربردهای بالینی و عرصه‌ای اپیدمیولوژی مولکولی را بیان کند
- ۱۴ - قادر به بررسی حساسیت و ویژگی آزمون‌های تشخیصی باشد
- ۱۵ - قادر به محاسبه و تحلیل هزینه - اثربخشی و مقرونیت به صرفه باشد
- ۱۶ - با مطالعات مرتبط با سنجش اثرات پیشگیری و درمان، آشنا باشد
- ۱۷ - قادر به طراحی پرسشنامه‌های مناسبی جهت پیگیری‌های بعد از فروکش همه‌گیری مفروض، باشد.

جدول ۶ - برنامه درسی نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری‌ها

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	نحوه جمع‌آوری اطلاعات، مهیاسازی تجهیزات و مهارت‌های تشخیصی، درمانی، پژوهشی و اطلاع‌رسانی لازم به منظور کنترل همه‌گیری	
۲	نحوه تأیید وقوع همه‌گیری با بهره‌گیری و مقایسه منابع موجود	
۳	نحوه اثبات تشخیص بیماری با بهره‌گیری از تجربیات بالینی، میکروبیولوژی، سرولوژی، بیوتکنولوژی، تصویربرداری و ...	
۴	نحوه ارائه اطلاعات به دست‌آمده در قالب جداول و نمودارهای مناسب	
۵	بیان فرضیاتی در مورد منبع، مخزن، راه‌های انتقال، زمینه‌های بروز بیماری و طبیعی بودن یا القایی بودن ماهیت همه‌گیری	
۶	محاسبه میزان حمله بیماری با استفاده از فرضیات	
۷	نحوه بازنگری و اصلاح فرضیات در مواردی که نمی‌توان فرضیات ارائه‌شده را اثبات کرد	
۸	بررسی و کنترل همه‌گیری‌ها با بهره‌گیری از مراقبت سندرومیک	
۹	نحوه پیشگیری و کنترل همه‌گیری رعب و وحشت در جامعه	
۱۰	تنظیم گزارش همه‌گیری با تأکید بر وضعیت جغرافیایی منطقه و دموگرافیک جامعه مورد مطالعه، روش‌شناسی تحقیق، تجزیه و تحلیل داده‌ها و تدابیر مبارزه با بیماری مفروض	
۱۱	تهیه چک لیست ارزیابی طرح نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری مفروض	کار گروهی در کارگاه
۱۲	نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری SARS	کار گروهی در کارگاه
۱۳	نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری کلرا	کار گروهی در کارگاه
۱۴	نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری مننژیت مننگوکوکی	کار گروهی در کارگاه
۱۵	اصول و مبانی اپیدمیولوژی بالینی و سرواپیدمیولوژی	کار گروهی در کارگاه
۱۶	نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری مسمومیت غذایی مفروض (۲)	کار گروهی در کارگاه
۱۷	نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری هپاتیت E	کار گروهی در کارگاه
۱۸	نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری آنفلوآنزا	کار گروهی در کارگاه
شیوه‌آزمون، برنامه‌ریزی و حل مسئله		

منابع درس نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری‌ها

- ۱ - حاتمی، حسین: نحوه بررسی، کنترل و گزارش همه‌گیری‌ها، کتاب مقالات جامع سومین کنگره بهداشت، درمان و مدیریت بحران در حوادث غیرمترقبه، بسیج جامعه پزشکی، جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، سال ۱۳۸۵.
- ۲ - جزوات و مقالات تکمیلی و معرفی سایت‌های اینترنتی معتبر.

۳- روش تحقیق

امروزه علم را مترادف پژوهش می‌دانند و آن را رویکردی منظم برای حل مسائل، پاسخ به سوالات علمی و آزمودن فرضیات تعریف می‌کنند. اگر تحقیق را به سه بخش کلی محتوای تحقیق، مدیریت پژوهش و روش‌شناسی تحقیق تقسیم کنیم، لازم است تمامی متخصصین رشته‌های مختلف ضمن کسب مهارت‌های تخصصی، با شیوه‌های تحقیق نیز آشنا شوند. درس روش تحقیق چنین مهارتی را در آنها تامين و تقویت می‌کند. آشنایی با روش‌شناسی تحقیق برای انجام پایان‌نامه دوره‌های تحصیلات تکمیلی، دکترا و تخصصی نیز ضروری می‌باشد و راهی است برای توانمندسازی نیروهای متخصص جامعه تا در تولید علم و ارتقای رتبه علمی کشور نقش داشته و ابزار لازم را برای تصمیم‌گیری درست و مبتنی بر شواهد و پژوهش، در خدمات بهداشتی درمانی و مدیریت برنامه ریزی در دست داشته باشند و لذا انتظار می‌رود فراگیر، پس از گذراندن این درس، به اهداف ذیل، نائل شود:

اهداف کلی

- ۱- طراحی مراحل مختلف تحقیق، نوشتن طرح تحقیقاتی و گزارش نهایی و چگونگی استفاده از کتابخانه
- ۲- آشنایی با کلیات تحقیق در علوم پزشکی
- ۳- شناخت مسئله، بیان و اهمیت آن در تحقیق
- ۴- بررسی متون و اطلاعات و متون علمی
- ۵- روش کار و نحوه اجرای تحقیق
- ۶- ملاحظات اخلاقی در تحقیق و کدهای اخلاقی مربوطه
- ۷- کسب مهارت برای تکمیل پیشنهادیه پژوهشی
- ۸- نگارش و ارائه نتایج تحقیق و گزارش نهایی

اهداف بینابینی

- ۱- اهمیت تحقیق و نکات مهم را در حل مسائل، پاسخ به سوالات و آزمودن فرضیات علمی بیان نماید.
- ۲- انواع رویکردهای روش پژوهش را بداند.
- ۳- ویژگی‌های تحقیق در علوم پزشکی را نام ببرد.
- ۴- اهمیت انتخاب موضوع مناسب تحقیق را بداند.
- ۵- معیارهای تعیین اولویت موضوع تحقیق را نام ببرند و تفسیر کند.
- ۶- در کار گروهی از بین موضوعات پیشنهادی تحقیق با توجه به معیارها مناسب‌ترین موضوع را برگزیند.
- ۷- روش تدوین و ارائه یک موضوع مناسب تحقیق را شرح دهد.
- ۸- انواع مدل‌ها را برای تعیین عوامل موثر بر مسئله بیان کند.
- ۹- شبکه علیت را شرح داده و نمونه‌ای از آن را برای یک مسئله ترسیم کند.

- ۱۰ - نکات و ویژگی‌های مهم را در بیان مسئله توضیح دهد.
- ۱۱ - روش تحلیل و بیان مسئله را بیان کند.
- ۱۲ - کاربردهای بررسی متون را در تحقیق نام ببرد.
- ۱۳ - ویژگی‌های بررسی متون را ذکر کند.
- ۱۴ - انواع منابع مورد استفاده در بررسی متون را فهرست کند.
- ۱۵ - شیوه بررسی و جستجوی منابع را در مدلاین و سایر بانک‌های اطلاعاتی مربوطه شرح دهد.
- ۱۶ - اهداف و فرضیات تحقیق را تنظیم نماید.
- ۱۷ - انواع اهداف و فرضیات پژوهشی را نام برده و تعریف نماید.
- ۱۸ - تفاوت اهداف کلی، ویژه/جزیی، و کاربردی را با ذکر مثال شرح دهد.
- ۱۹ - ویژگی‌های فرضیات و اهداف پژوهشی را توضیح دهد.
- ۲۰ - اهداف کلی، ویژه/جزیی، کاربردی و فرضیات پژوهشی یک طرح را بنویسد.
- ۲۱ - متغیرهای تحقیق را شناسایی و اهمیت علت آنها را در پژوهش توصیف نماید.
- ۲۲ - تفاوت بین متغیرهای عددی و متغیرهای کیفی را بیان نماید.
- ۲۳ - تفاوت بین متغیرهای مستقل و وابسته را بیان نماید.
- ۲۴ - انواع متغیرهای مورد شناسایی در تحقیق را شرح دهد.
- ۲۵ - چگونگی انجام یک مطالعه راهنما و مطالعه مقدماتی را شرح دهد.
- ۲۶ - اهمیت انتخاب نوع مطالعه و معیارهای انتخاب مطالعه را بیان کند.
- ۲۷ - انواع روش‌های بررسی را که در تحقیقات بهداشتی کاربرد دارند توصیف نماید.
- ۲۸ - مزایا و محدودیت‌های استفاده از انواع روش‌های مطالعه را مشخص نماید.
- ۲۹ - مناسب‌ترین نوع مطالعه را جهت مطالعه پیشنهادی خود مشخص کند.
- ۳۰ - اهمیت انتخاب نوع مطالعه و معیارهای انتخاب مطالعه را بیان کند.
- ۳۱ - انواع روش‌های بررسی را که در تحقیقات پزشکی کاربرد دارند شرح دهد.
- ۳۲ - مناسب‌ترین نوع مطالعه را جهت مطالعه پیشنهادی خود مشخص کند.
- ۳۳ - مسائل اخلاقی که در تمامی مراحل تحقیق باید رعایت شود را بیان کند.
- ۳۴ - قوانین بین‌المللی در خصوص ملاحظات اخلاقی پژوهش شرح دهد.
- ۳۵ - کدهای حفاظت آزمودنی انسانی در پژوهش‌های علوم پزشکی در ایران را بیان کند.
- ۳۶ - دلایل و اصول انتشار نتایج را بیان کند.
- ۳۷ - شیوه‌های مختلف ارائه نتایج را نام ببرد.
- ۳۸ - معیارهای اساسی ارائه مناسب و علمی ارائه نتایج را شرح دهد.
- ۳۹ - جنبه‌های اساسی ارزیابی نتایج تحقیقاتی را بیان نماید.
- ۴۰ - اصول مهم در ارائه گزارش نهایی تحقیق را بیان کند.
- ۴۱ - معیارهای اساسی ارکان گزارش نویسی را بیان کند.

جدول ۷ - برنامه درسی روش تحقیق

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	کلیات تحقیق در علوم پزشکی	
۲	آشنایی با موضوع تحقیق	تدریس همراه با کار گروهی
۳	بیان اهمیت مسئله	
۴	مروری بر اطلاعات و مدارک موجود و بررسی متون	تدریس همراه با کار با رایانه و اینترنت
۵	تنظیم اهداف و فرضیات تحقیق	
۶	انتخاب متغیرها	
۷	انواع و انتخاب نوع مطالعه (قسمت اول)	
۸	انواع و انتخاب نوع مطالعه (قسمت دوم)	
۹	انتخاب روش جمع آوری اطلاعات	
۱۰	جمع آوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل داده ها	
۱۱	نمونه‌گیری و اندازه نمونه	
۱۲	ملاحظات اخلاقی	
۱۳	مطالعه راهنما و آزمون مقدماتی	تدریس همراه با کار گروهی
۱۴	طرح انتشار و استفاده از نتایج	تدریس همراه با کار گروهی
۱۵	تهیه طرح عملیاتی و تکمیل پروپوزال	ارائه یک طرح تحقیقاتی توسط هر دانشجو در پایان ترم
۱۶	مروری بر خطاهای متداول در تحقیقات و راههای کنترل آن	
۱۷	تهیه گزارش نهایی	
۱۸	پرسش و پاسخ	
شیوه آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله، ارائه پروپوزال

منابع درس روش تحقیق (آخرین ویرایش منابع زیر)

- ۱ - گروه مولفین. روش شناسی پژوهش‌های کاربردی در علوم پزشکی. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت تحقیقات و فناوری..
- ۲ - گروه مولفین سازمان بهداشت جهانی. روش تحقیق در سیستم‌های بهداشتی. ترجمه ستوده مرام و همکاران. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت تحقیقات و فناوری.
- ۳ - سوری ح، ثناگو م. خطاهای متداول در تحقیقات علوم پزشکی و کنترل آنها. انتشارات مرکز ملی تحقیقات علوم پزشکی کشور.

- 4) Gordis L. Epidemiology. Elsevier Inc. Pennsylvania
- 5) Altman D. Practical statistics for medical research. Chapman and Hall, London.
- 6) Executive Director, World Health Organization. Guidelines for writing research proposal. World Health Organization. Alexandria, Egypt.
- 7) Brownson RC, Petitti DB. Applied epidemiology. Oxford University Press, London.
- 8) Executive Director, World Health Organization. Guidelines for writing research proposal. World Health Organization. Alexandria, Egypt.
- 9) Gillham B. The research interview. Continuum, London.
- 10) Greenhalgh T. How to read a paper. London, BMJ Publishing Group.
- 11) Hall, how to write a paper. BMJ Publishing .
- 12) Kahn H, Sempos CT. Statistical methods in Greenhalgh T (2000) How to read a paper. BMJ Publishimng, London.
- 13) Knapp RG, Miller MC. Clinical epidemiology and biostatistics. Harwal Publishing Company, Pennsylvania.
- 14) Lwanga SK, Tye CY, Ayeni O. Teaching health statistics. World health Organization, Geneva.
- 15) Szklo M, Nieto FJ. Epidemiology, beyond the basics. An Aspen Publication, Gaithersburg, Maryland.
- 16) Executive Director, World Health Organization. Guidelines for writing research proposal. World Health Organization. Alexandria, Egypt.
- 17) Berry R. The research project – How to write it. Routledge- Taylor & Francis Group. London

۴ - روش‌های آمار زیستی (۲)

با توجه به اینکه یکی از اهداف مهم دوره‌های تحصیلات تکمیلی، تربیت نیروی انسانی محقق بوده و علم آمار از ابزارهای مهم هر تحقیق می‌باشد فراگیری روشهای کاربردی آماری برای این گونه دوره‌ها ضروری است. در کنار این درس آشنایی با حداقل یک نرم افزار آماری برای به کارگیری روشهای آماری لازم است. فراگیران در قسمت عملی، مطالب آموخته را با استفاده از رایانه تمرین نموده و داده ها را تجزیه و تحلیل خواهند نمود.

هدف کلی

فراگیر در پایان دوره دانش، نگرش و مهارت لازم برای استفاده از روشهای آماری در مطالعات در حیطه سلامت را کسب کرده و نقش رهبری در طراحی و اجرای پروژه های سلامتی ایفا کند.

اهداف بینابینی

در پایان دوره فراگیر باید:

۱. روش‌های مختلف جمع‌آوری اطلاعات (آمار رسمی) در نظام خدمات بهداشتی درمانی را بشناسد.
۲. قادر به تطبیق و استانداردسازی میزان‌های بهداشتی باشد.
۳. قادر به محاسبه و تفسیر برآورد فاصله‌ای برای خطر در مطالعات مورد شاهدهی و کوهورت باشد.
۴. نحوه برخورد با متغیرهای مداخله‌گر در تحلیل داده‌ها را بداند و قادر به به کارگیری آزمون منتل-هنزل باشد.
۵. قادر به ارزیابی آزمونهای تشخیصی و غربالگری و رسم و تحلیل منحنی ROC باشد.
۶. قادر به تهیه مقدمات و محاسبه اندازه نمونه در مطالعات تحلیلی باشد.
۷. حالاتی که نیاز به آنالیز واریانس یک طرفه و دوطرفه دارد را تشخیص داده و با استفاده از یک نرم افزار آماری این آزمون را انجام داده و نتایج را تفسیر کند.
۸. حالاتی که نیاز به تحلیل رگرسیون خطی ساده و رگرسیون چندگانه دارد را تشخیص داده و با استفاده از یک نرم افزار آماری این آزمون را انجام داده و نتایج را تفسیر کند.
۹. حالاتی که نیاز به انجام آزمونهای ناپارامتری دارد را تشخیص داده و با استفاده از یک نرم افزار آماری این آزمونها را انجام داده و نتایج را تفسیر کند.
۱۰. قادر به تشکیل جدول داده های بقاء و تجزیه و تحلیل و تفسیر آن باشد.
۱۱. نگرش لازم برای ارجاع مواردی که نیاز به مشاوره آمار دارد را پیدا کرده باشد.

جدول ۸ الف - برنامه درسی آمار زیستی - ۱ (با توجه به اینکه دانشجویان استعداد درخشان، کلیه عناوین را در دوره علوم پایه، گذرانده‌اند لذا به مرور سریع عناوین اکتفا میشود)

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	مفاهیم و انواع متغیرها، یادآوری شاخص‌های مرکزی	
۲	شاخصهای پراکندگی، چندک‌ها	
۳	انواع نمودارها و کاربرد آنها	
۴	مفاهیم احتمال و قوانین آن	
۵	توزیع‌های دو جمله‌ای و پواسن، کاربردهای آنها	
۶	توزیع نرمال و کاربردهای آن	
۷	روشهای نمونه‌گیری: تصادفی ساده، طبقه بندی، خوشه‌ای، سیستماتیک، نمونه‌گیری غیراحتمالی	
۸	مفهوم برآورد نقطه‌ای و فاصله‌ای، برآورد فاصله‌ای برای میانگین جامعه	
۹	برآورد فاصله‌ای برای نسبت جامعه، حجم نمونه برای برآورد میانگین و نسبت	
۱۰	امتحان میان ترم	
۱۱	مفاهیم آزمون فرضیه، آزمون مقایسه میانگین با یک عدد ثابت	
۱۲	آزمون مقایسه میانگین‌های دو جامعه، مقایسه میانگین در نمونه‌های زوجی	
۱۳	آزمون مقایسه نسبت جامعه با یک عدد ثابت، مقایسه نسبت در دو جامعه	
۱۴	تعیین حجم نمونه برای مقایسه میانگین‌ها و نسبتها	
۱۵	آزمون استقلال متغیرهای کیفی	
۱۶	ضریب همبستگی پیرسن و آزمون آن	
۱۷	تمرین عملی روش‌های آماری	
۱۸	امتحان پایان ترم	
شیوه آزمون		فرض بر این است که دانشجویان استعداد درخشان، این دروس را قبلاً گذرانده‌اند

منابع درس آمار زیستی

آخرین ویرایش کتب زیر به عنوان منبع پیشنهاد می‌شود:

- 1) **Fundamentals of Statistics in Health Administration, R.W. Broyles 2006, Jones and Bart let Publishers.**
- 2) **Essential Medical Statistics B. Kirk wood, J.A.C. Stern, 2nd edition Blackwell Science 2003.**
- 3) **Medical Statistics, A commonsense Approach M.J. Campbell D. Machine 3rd Edition John Willey 1999.**

۴) روش‌های آماری و شاخص‌های بهداشتی، دکتر کاظم محمد، دکتر حسین ملک‌افضلی

۵) آمار برای علوم پایه و پزشکی، دکتر سرافراز

جدول ۸ ب - برنامه درسی آمار زیستی (۲)، (برنامه درسی دانشجویان استعداد درخشان)

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در نظام خدمات بهداشتی درمانی	
۲	نحوه تطبیق و استانداردسازی میزان‌های بهداشتی	
۳	برآورد فاصله‌ای برای خطر در مطالعات مورد شاهدهی و کوهورت	
۴	نحوه برخورد با متغیرهای مداخله‌گر در تحلیل داده‌ها، آزمون منتل-هنزل	
۵	آزمونهای تشخیصی و غربالگری، منحنی ROC	
۶	اندازه نمونه در مطالعات تحلیلی	
۷	آشنایی با نرم‌افزار آماری: ورود داده‌ها، تعریف متغیرها و مقادیر آن‌ها، طبقه‌بندی، ...	
۸	تحلیل اولیه داده‌ها با نرم‌افزار آماری	
۹	امتحان میان ترم	
۱۰	آنالیز واریانس یک‌طرفه، مقایسات چندگانه	
۱۱	آنالیز واریانس دوطرفه	
۱۲	تحلیل رگرسیونی خطی	
۱۳	تحلیل رگرسیونی چندگانه	
۱۴	روشهای ناپارامتری (۱): آزمون‌های علامت، مک‌نمار، ویلکاکسون	
۱۵	روشهای ناپارامتری (۲): آزمون‌های من-ویتنی، کروسکال والیس	
۱۶	تحلیل بقا و کاربرد جدول عمر در مطالعه بیماریها	
۱۷	تحلیل داده‌های گم‌شده در مطالعات بهداشتی	
۱۸	امتحان پایان ترم	
شیوه‌آزمون		آزمون کتبی: تشریحی، حل مسئله. آزمون عملی: با رایانه

منابع درس آمار زیستی

آخرین ویرایش کتب زیر به عنوان منبع پیشنهاد می‌شود:

- 1) **Fundamentals of Statistics in Health Administration**, R.W. Broyles 2006, Jones and Bart let Publishers.
- 2) **Essential Medical Statistics** B. Kirk wood, J.A.C. Stern, 2nd edition Blackwell Science 2003.
- 3) **Medical Statistics, A commonsense Approach** M.J. Campbell D. Machine 3rd Edition John Willey 1999.
- 4) **Munro, B.H. Statistical Methods for Health Care Research**. Lipincott. 2001

- ۵) روش‌های آماری و شاخص‌های بهداشتی، دکتر کاظم محمد، دکتر حسین ملک‌افضلی
۶) آمار برای علوم پایه و پزشکی، دکتر سرافراز

۵ - الف - اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های نوپدید و بازپدید

با توجه به اینکه نوپدیدی و بازپدیدی بیماری‌های عفونی، طی سال‌های اخیر باعث ایجاد مخاطرات عدیده‌ای در حیطه فعالیت‌ها و اهداف بهداشت عمومی و حتی بهداشت محیط و بهداشت حرفه‌ای گردیده و در بسیاری از موارد نظیر SARS و تب‌های خونریزی دهنده، سلامت حرفه‌های پزشکی را بیش از بسیاری از حرفه‌های دیگر به مخاطره انداخته است و علاوه بر این به عنوان یکی از دروس اجباری مهم در برنامه MPH بسیاری از دانشگاه‌های معتبر جهان گنجانده شده است لذا فراگیر باید در پایان این دوره:

الف - اهداف کلی

- ۱ - تاریخچه و قدمت نوپدیدی را شرح دهد
- ۲ - گذار اپیدمیولوژیک، گذار سلامت، نوپدیدی، بازپدیدی و ناپدیدی بیماری‌ها را تعریف نموده اصول حاکم بر این پدیده‌ها را بیان کند
- ۳ - بر لزوم بازآموزی بیماری‌های بازپدید و نوآموزی بیماری‌های نوپدید، تاکید کرده، مهارت‌های لازم به منظور پیشگیری، تشخیص، درمان و کنترل این بیماری‌ها و رفع عوامل زمینه‌ساز، را کسب نماید
- ۴ - از طرفی کارکنان حرفه‌های پزشکی را در صف مقدم خدمت رسانی بهداشتی و حافظین ثغور صحت و سلامت و عاملین ارتقاء آن دانسته و از طرف دیگر آنان را به واسطه تماس شغلی با عوامل عفونت‌زا در معرض خطر ابتلاء به این بیماری‌ها بداند و بر لزوم تشکیل شناسنامه بهداشتی، واکسیناسیون قبل و بعد از تماس، پیشگیری دارویی، استفاده از وسایل حفاظت کارکنان... و رعایت موازین کنترل عفونت اعتقاد و التزام عملی کسب نماید...
- ۵ - سطوح مختلف پیشگیری را در مورد هر یک از بیماری‌های نوپدید و بازپدید، شرح داده کاربرد عملی هر یک از سطوح را برای بیماری‌های نوپدید و بازپدید مهم، با ذکر مثال‌های روشن، بیان نماید.

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - گذار اپیدمیولوژیک و گذار سلامت را حاصل تکامل فکری، زندگی اجتماعی و ارتباطات جدید انسان‌ها در طول تاریخ، دانسته قدمت آن را همزمان و همپایه دوران پیدایش و تکامل انسان بداند
- ۲ - نوپدیدی و بازپدیدی بیماری‌ها را حاصل گذار سلامت، تغییرات جوی، پدیده El Nino، تغییر در ژنوم عوامل عفونت‌زا، بحران جنسی و تغییر در عادات جنسی جوامع مختلف، سرکوب سیستم ایمنی، مقاومت دارویی، جنگ، مهاجرت، جنگل زدائی... و پیشرفت‌های صنعتی بداند
- ۳ - واژه‌های نوپدیدی، بازپدیدی و ناپدیدی بیماری‌ها را تعریف کرده، نام بیماری‌های مرتبط را فهرست نموده و مثال‌هایی از وقوع این پدیده‌ها در ایران را ارائه دهد
- ۴ - علل رویکرد مجدد به بیماری‌های عفونی را بیان کند
- ۵ - بیوتکنولوژی پزشکی را تعریف کرده کاربردهای مفید و مضر آن را متذکر شود
- ۶ - نقش مهندسی ژنتیک در کنترل عوامل عفونی نوپدید و باز پدید را شرح دهد

- ۷ - نوپیدی بیماری‌های نظیر: آنتریت روتاویروسی، کریپتوسپوریدیوز، لژیونلوز، ابولا، هانتاویروس، کامپیلوباکتر، ویروس‌های لنفوتروپیک، شوک توکسیک، دیسانتری، لایم، هلیکوباکتر، ایدز، هپاتیت‌های ویروسی، تب‌های خونریزی دهنده، کلرا، سارکوم کاپوزی، هاری، آنفلوآنزا، ویروس نیپا . . . و SARS را شرح دهد
- ۸ - علل بازپیدی دیفتری در شوروی سابق و خوزستان، تب پاپاتاسی در غرب ایران، تویرکولوز در سطح جهان، لپتوسپیروز در ایران . . . و فاسیولیاژیس در استان گیلان را توضیح دهد
- ۹ - تاثیر پنهانکاری مقامات بهداشتی کشور چین در رابطه با عدم ارائه به موقع گزارش همه‌گیری SARS و تاثیر گزارش به موقع ویتنام در کنترل سریع این بیماری را توضیح دهد
- ۱۰ - راه‌های انتقال، علائم بالینی و پیش‌آگهی SARS را توضیح دهد
- ۱۱ - تاثیر عدم رعایت موازین بهداشتی در ابتلاء کارکنان پزشکی کشورهای درگیر همه‌گیری SARS و تاثیر رعایت این موازن در پیشگیری از بروز بیماری را شرح دهد
- ۱۲ - موارد قطعی، محتمل و مشکوک SARS را تعریف و اهمیت آن در سیستم مراقبت بهداشتی را متذکر شود
- ۱۳ - نحوه اداره تماس یافتگان با مورد محتمل SARS را توضیح دهد
- ۱۴ - اصول و مبانی پیشگیری از SARS در مراکز بهداشتی - درمانی را متذکر شود
- ۱۵ - موازین ایمنی زیستی (biosafety) لازم به منظور به حداقل رساندن احتمال انتقال عوامل عفونتزا و بویژه SARS-CoV را شرح دهد
- ۱۶ - اقدامات پس از مرگ و نحوه دفن بهداشتی قربانیان SARS را بیان کند
- ۱۷ - وضعیت جهانگیری SARS را شرح دهد
- ۱۸ - اقدامات تاریخی و بسیار موثر سازمان جهانی بهداشت در راه اندازی شبکه آزمایشگاهی جهانی و سایر اقدامات کنترلی SARS که منجر به تشخیص عامل بیماری و کنترل جهانگیری در عرض کمتر از یک سال گردید را شرح دهد
- ۱۹ - فهرستی از پنومونی‌های آتیبیک به عنوان تشخیص‌های افتراقی SARS ارائه دهد
- ۲۰ - نحوه ارزیابی و راه‌های تشخیص پنومونی‌ها و بویژه اشکال آتیبیک را توضیح دهد
- ۲۱ - لزوم سازماندهی نظام سلامت کارکنان حرفه‌های پزشکی را متذکر شود
- ۲۲ - راه‌های انتقال عوامل عفونتزا به کارکنان بیمارستان‌ها و از کارکنان به بیماران و مراجعین را توضیح دهد
- ۲۳ - نحوه غربالگری و پیشگیری بیماری‌های مُسری در کارکنان را شرح دهد
- ۲۴ - لزوم نوآموزی و بازآموزی همه‌گیری شناسی بیماری‌ها و راه‌های کنترل آن‌ها به وسیله کارکنان حرفه‌های پزشکی را بیان نماید
- ۲۵ - نحوه رویارویی با کارکنان تماس یافته با بیماری‌های مُسری و از جمله: بیماری‌های منتقله از طریق خون، آبله مرغان، عفونت‌های مننگوکوکی و هموفیلوسی، سرخک . . . و سرخجه را شرح دهد
- ۲۶ - لزوم محدودیت حضور در محل کار برای کارکنان مبتلا به برخی از بیماری‌های عفونی را با ذکر مثال و مدت زمان لازم، متذکر شود

- ۲۷ - مخاطرات شغلی مرتبط با دندانپزشکی و راه‌های پیشگیری آن را توضیح دهد
- ۲۸ - مخاطرات احتمالی خدمات دندانپزشکی برای مراجعین را شرح دهند
- ۲۹ - خطر انتقال بیمارستانی میکوباکتریوم توبرکولوزیس را بیان کند
- ۳۰ - مبانی و مراحل کنترل سل در مراکز بهداشتی - درمانی را توضیح دهد
- ۳۱ - نحوه ارزیابی و اداره کارکنان مبتلا به عفونت سل و بیماری سل را شرح دهد
- ۳۲ - نحوه تحقیق در مورد تبدیل توبرکولینی و سل فعال در کارکنان را شرح دهد
- ۳۳ - نحوه غربالگری توبرکولوز در کارکنان را توضیح دهد
- ۳۴ - مخاطرات شغلی در آزمایشگاه‌های تشخیص پزشکی و نحوه مقابله با آن را یادآور شود
- ۳۵ - عملیات استاندارد و آموزش حصر فیزیکی را بیان کند
- ۳۶ - سطوح مختلف حصر فیزیکی را توضیح دهد
- ۳۷ - ویژگی‌های ایمنی زیستی سطح اول (BSL1) را شرح دهد
- ۳۸ - ویژگی‌های ایمنی زیستی سطح دوم (BSL2) را شرح دهند
- ۳۹ - ویژگی‌های ایمنی زیستی سطح سوم (BSL3) را شرح دهند
- ۴۰ - ویژگی‌های ایمنی زیستی سطح چهارم (BSL4) را شرح دهند
- ۴۱ - عفونت بیمارستانی با تاکید بر نوپیدی و بازپیدی را تعریف نموده مثال‌های روشنی ارائه نماید
- ۴۲ - عفونت‌های بیمارستانی بر حسب ارگان گرفتار را توضیح دهد
- ۴۳ - راه‌های انتشار عوامل عفونتزا در بیمارستان را شرح دهد
- ۴۴ - عوامل زمینه‌ساز عفونت‌های بیمارستانی را بیان کند
- ۴۵ - عوامل عفونت‌زای بیمارستانی بر حسب نوع عامل سببی را توضیح دهد
- ۴۶ - زباله‌های بیمارستانی و نحوه گندزدائی و دفع بهداشتی آنها را شرح دهد
- ۴۷ - لزوم تجدید نظر در سیستم‌های مراقبت سنتی و پاسخگو بودن برخی از آنها در کنترل عفونت‌های نوپدید و بازپدید را بیان کند
- ۴۸ - انواع مراقبت از بیماران را فهرست نموده و توضیح دهد
- ۴۹ - نقش آزمایشگاه در نظام مراقبت را متذکر شود
- ۵۰ - اهمیت مقاومت دارویی را متذکر شده، تاریخچه آن را بیان کند
- ۵۱ - مکانیسم‌های بروز مقاومت دارویی و علل آن را شرح دهد
- ۵۲ - توبرکولوز مقاوم به چند دارو (MDR-TB) را تعریف کند
- ۵۳ - وضعیت توبرکولوز مقاوم به دارو در ایران را توضیح دهد
- ۵۴ - پیش آگهی سل مقاوم به درمان را بیان نماید
- ۵۵ - نحوه رویارویی با افراد تماس یافته با سل مقاوم را شرح دهد
- ۵۶ - وضعیت نوپیدی مالاریای مقاوم به درمان را در جهان و ایران توضیح دهد
- ۵۷ - مکانیسم‌های بروز مقاومت در استافیلوکوک آرتوس را بیان کند

- ۵۸ - راه‌های پیشگیری از کلونیزه شدن استافیلوکوک‌ها در کارکنان حرفه‌های پزشکی را متذکر شود
- ۵۹ - وضعیت استافیلوکوک‌های مقاوم در ایران را توضیح دهد
- ۶۰ - مقاومت دارویی سالمونلاها در سطح جهان را شرح دهد
- ۶۱ - وضعیت مقاومت دارویی سالمونلاها در ایران را بیان کند
- ۶۲ - اپیدمیولوژی تب روده را شرح دهد
- ۶۳ - علائم بالینی، عوارض و یافته‌های آزمایشگاهی تب روده مقاوم را توضیح دهد
- ۶۴ - سطوح مختلف پیشگیری تب روده را شرح دهد
- ۶۵ - نحوه جلوگیری از بروز مقاومت سالمونلاها و درمان موارد مقاوم را توضیح دهد
- ۶۶ - راه‌های تشخیص حالت ناقلی سالمونلا و درمان آن را شرح دهد
- ۶۷ - چرخه زندگی آشکال جنگلی و شهری آربوبیروس‌ها را توضیح دهد
- ۶۸ - نوپدیدی تب خونریزی دهنده ابولا را شرح دهد
- ۶۹ - وضعیت CCHF در ایران را شرح دهد
- ۷۰ - نحوه تشخیص و درمان CCHF را توضیح دهد
- ۷۱ - انتشار جغرافیایی تب هموراژیک دره ریف‌ت را توضیح داده اهمیت آن برای ایران را متذکر شود
- ۷۲ - اهمیت نوپدیدی HTLV1&HTLV2 را توضیح داده وضعیت انتشار آن در ایران را بیان کند
- ۷۳ - راه‌های تشخیص و کنترل عفونت‌های ناشی از ویروس‌های لنفوتروپیک را توضیح دهد
- ۷۴ - اهمیت بهداشتی نوپدیدی HIV/AIDS را بیان کند
- ۷۵ - اپیدمیولوژی توصیفی HIV/AIDS را شرح دهد
- ۷۶ - نحوه حفاظت کارکنان حرفه‌های پزشکی در مقابل HIV/AIDS را شرح دهد
- ۷۷ - سیمای بالینی تظاهرات مختلف HIV/AIDS را متذکر شود
- ۷۸ - عفونت‌های توام ناشی از لیشمانیا HIV/ و HIV/TB را شرح دهد
- ۷۹ - نحوه کمپروویلاکسی عفونت‌های فرصت طلب در زمینه HIV/AIDS را بیان کند
- ۸۰ - اهمیت مبارزه با قاچاق مواد مخدر و اعتیاد تزریقی در کنترل ایدز را شرح دهد
- ۸۱ - نوپدیدی هپاتیت E و نحوه کنترل اولین همه‌گیری آن در ایران را شرح دهد
- ۸۲ - اپیدمیولوژی بالینی هپاتیت E را توضیح دهد
- ۸۳ - وضعیت هپاتیت C در ایران را شرح دهد
- ۸۴ - تاثیر زندانی بودن بر میزان بروز هپاتیت C را بیان کند
- ۸۵ - نحوه ارزیابی هپاتیت‌های کلاسیک را شرح دهد
- ۸۶ - تشخیص سرولوژیک هپاتیت‌های کلاسیک را بیان کند
- ۸۷ - نحوه درمان هپاتیت C را توضیح دهد
- ۸۸ - سطوح پیشگیری هپاتیت C را شرح دهد

- ۸۹ - سیمای جهانی زئونوزهای نوپدید و بازپدید را توضیح دهد
- ۹۰ - نحوه حفاظت کارکنان رشته‌های دامپزشکی در مقابل بیماری‌های مشترک نوپدید را بیان کند
- ۹۱ - نوپدیدی جنون گاوی و عوارض بهداشتی آن در انسان را شرح دهد
- ۹۲ - وضعیت لپتوسپیروز در جهان و ایران را شرح دهد
- ۹۳ - انتشار جغرافیایی و تظاهرات بالینی بیماری لایم را توضیح دهد
- ۹۴ - سطوح پیشگیری در بیماری لایم را بیان کند
- ۹۵ - نوپدیدی ارلیشیوز در ایران را شرح دهد
- ۹۶ - نحوه کنترل ارلیشیوز را توضیح دهد
- ۹۷ - نحوه پیشگیری و کنترل لژیونلوز را بیان کند
- ۹۸ - ویژگی‌های بالینی و اپیدمیولوژیک عفونت ناشی از اشریشیاکولی O157H7 را توضیح داده و راه‌های پیشگیری از بروز عفونت ناشی از کامپیلوباکترژرونی را متذکر شود
- ۹۹ - تاثیر مقاومت بندپایان مقاوم به سموم را بر بازپدیدی بیماری‌ها توضیح دهد
- ۱۰۰ - بازپدیدی فاسیولیازیس در شمال و نوپدیدی آن در غرب کشور را شرح دهد
- ۱۰۱ - سیر طبیعی بیماری‌های نوپدید و بازپدید، با ذکر میزان بروز، شیوع، میزان موارد بدون علامت، موارد حاد، مزمن، بهبودی خودبخودی، مصونیت بعد از بهبودی و سیر بعدی عفونت یا بیماری را توصیف نماید
- ۱۰۲ - میزان مرگ و میر ناشی از بیماری درمان شده و درمان نشده را بیان نماید
- ۱۰۳ - تاثیر عامل سن، جنس، شغل و موقعیت اجتماعی را بر میزان بروز و شیوع بیماری و سیر طبیعی آن بیان نموده با ذکر مثال‌های واضح، شرح دهد
- ۱۰۴ - الگوی فصلی بیماری‌های نوپدید و بازپدید را با ذکر دلیل، بیان کند و در صورت وقوع همه‌گیری یا جهانگیری، نوع، فاصله و روند آن را شرح دهد
- ۱۰۵ - عوامل مساعد کننده و موثر بر بروز، سیر و پیش آگهی بیماری‌ها را نام برده مکانیسم اثر آنها را شرح دهد و تاثیر فقر مالی و جهل بهداشتی و خطرات عدم آمادگی مقابله با آنها را متذکر شود
- ۱۰۶ - مقاومت طبیعی یا اکتسابی در مقابل بیماری‌ها را با ذکر مثال، شرح دهد
- ۱۰۷ - حمله ثانویه را تعریف نموده میزان آنرا با ذکر مثال در بیماری‌های نوپدید و بازپدید، بیان کند
- ۱۰۸ - راه‌های مختلف انتقال طبیعی و انتشار بیوتروریستی هریک از بیماری‌های نوپدید را نام ببرد و محتمل‌ترین راه‌ها را توضیح دهد
- ۱۰۹ - منابع و مخازن انسانی، حیوانی و محیطی بیماری‌های نوپدید و بازپدید را نام ببرد و چرخه حیاتی عامل عفونت را شرح دهد
- ۱۱۰ - اهمیت و لزوم جداسازی (ایزولاسیون) بیماران مُسری و قرنطینه را شرح داده مثال‌های روشنی ارائه دهد
- ۱۱۱ - اقدامات پیشگیرنده مرتبط با بیماری‌های نوپدید و بازپدید را طی حوادث غیرمترقبه نظیر سیل، زلزله و آوارگی، شرح دهند و مدیریت بحران‌های بهداشتی ناشی از وقوع احتمالی این حوادث را طراحی نمایند
- ۱۱۲ - با بیماری‌های نوپدید و باز پدید غیرمُسری آشنا باشد

۱۱۳ - اقدامات پیشگیرنده مرتبط با بیماری‌های نوپدید و بازپدید غیر مسری را بدانند
 ۱۱۴ - با نقش اپیدمیولوژی مولکولی در کشف به موقع بیماری‌های نوپدید، آشنا باشد.

جدول ۹ - برنامه درسی بیماری‌های نوپدید و بازپدید

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	اصول و مبانی نوپدیدی و بازپدیدی بیماری‌ها	
۲	نوپدیدی، بازپدیدی و ناپدیدی بیماری‌ها در ایران	
۳	گذار سلامت و نوپدیدی	
۴	سلامت کارکنان حرفه‌های پزشکی	
۵	نوپدیدی آنفلوآنزا (با منشاء پرندگان، با منشاء خوکی ...)	
۶	نوپدیدی توبرکولوز و مالاریای مقاوم به چند دارو	
۷	نگاهی اجمالی به بیماری‌های نوپدید و بازپدید	
۸	نوپدیدی هپاتیت C	
۹	نوپدیدی هپاتیت E	
۱۰	اپیدمیولوژی سایر هپاتیت‌ها	
۱۱	سندروم حاد و شدید تنفسی	
۱۲	کنترل نوپدیدی آنفلوآنزا	
۱۳	مهندسی ژنتیک و عوامل نوپدید	
۱۴	نوپدیدی بیماری‌های مشترک بین حیوانات و انسان	
۱۵	نوپدیدی عوامل مقاوم به آنتی‌بیوتیک‌ها	
۱۶	نوپدیدی و بازپدیدی فاسیولیازیس در ایران	
۱۷	نوپدیدی HIV/AIDS	
شیوه‌آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله

منابع درس نوپدیدی و بازپدیدی بیماری‌ها

- ۱ - حاتمی حسین: نوپدیدی و بازپدیدی بیماری‌ها و سلامت حرفه‌های پزشکی، حوزه معاونت سلامت وزارت بهداشت، مرکز مدیریت بیماری‌ها، جلد اول و دوم، چاپ اول، مرکز نشر صدا، سال ۱۳۸۲ و اصلاحات نسخه رایانه‌ای سال ۱۳۸۵
<http://www.elib.hbi.ir/persian/LIBRARY.htm>
- ۲ - منابع موجود در سایت اینترنتی سازمان جهانی بهداشت. <http://www.who.int/en/>
- ۳ - مجله الکترونیک بیماری‌های عفونی نوپدید (EID) سایت CDC. <http://www.cdc.gov/ncidod/EID/index.htm>
- 4) Mandell, Douglas, Bennett; Principles and Practice of Infectious Diseases, 6th edition, 2005.
- 5) Kasper, Braunwald, Fauci, Hauser, Longo, Jameson, Harrison's Principles of Internal Medicine; 16th Edition, 2005.
- 6 - نسخه الکترونیک مجله نیوانگلند (Nejm) <http://www.nejm.org> (مربوط به سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۰۵).

۷ - نسخه الکترونیک مجله بیماری‌های عفونی بالینی (CID) <http://www.journals.uchicago.edu/CID/home.html> (مربوط به سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۰۵).

۵ - ب - اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های مرتبط با دفاع بیولوژیک

با توجه به سوءاستفاده‌های احتمالی از عوامل بیولوژیک به منظور ارعاب و کشتار انسان‌ها و ارتباط مستقیم جنبه‌های پیشگیری، تشخیصی و درمانی بیماری‌های عفونی و اینکه موضوع مورد اشاره به عنوان یکی از مواد درسی مهم در برنامه MPH بسیاری از دانشگاه‌های معتبر جهان گنجانده شده است، فراگیر پس از گذراندن این درس، ضمن محکوم کردن سوءاستفاده بیوتروریستی از این عوامل، باید:

الف - اهداف کلی

- ۱ - اجزاء اپیدمیولوژی توصیفی بیماری‌های مرتبط با دفاع بیولوژیک را بیان نموده برای هریک مثال‌های واضحی که نمایانگر تغییر در آگاهی، نگرش و رفتار نظری او باشد ارائه دهد
- ۲ - راه‌های سوءاستفاده جنگ افزاری از عوامل بیولوژیک به وسیله بیوتروریست‌ها را بیان نموده توضیحات کافی در مورد هریک از آنان ارائه دهد
- ۳ - سطوح مختلف پیشگیری را شرح داده کاربرد عملی هریک از سطوح را برای بیماری‌های مرتبط با دفاع بیولوژیک، با ذکر مثال‌های روشن، شرح دهد
- ۴ - بررسی و گزارش همه‌گیری‌های طبیعی و ایجاد شده بوسیله بیوتروریست‌ها را طراحی، مدیریت و گزارش نمایند.

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - هریک از بیماری‌های مربوطه را تعریف نموده اهمیت بهداشتی آن‌ها را بیان نماید
- ۲ - عامل یا عوامل سببی (اتیولوژیک) بیماری‌های مرتبط با دفاع بیولوژیک را نام ببرد
- ۳ - دوره نهفتگی تقریبی آن‌ها را بیان کند
- ۴ - عوامل موثر بر دوره نهفتگی را نام ببرد
- ۵ - سیر طبیعی بیماری، با ذکر میزان بروز، شیوع، میزان موارد بدون علامت، موارد حاد، مزمن، بهبودی خودبخودی، مصونیت بعد از بهبودی و سیر بعدی عفونت یا بیماری را توصیف نماید
- ۶ - میزان مرگ و میر ناشی از بیماری درمان شده و درمان نشده را بیان نماید
- ۷ - تاثیر عامل سن، جنس، شغل و موقعیت اجتماعی را بر میزان بروز و شیوع بیماری و سیر طبیعی آن بیان نموده با ذکر مثال‌های واضح، شرح دهد که آیا در یک حمله بیوتروریستی نیز الگوهای طبیعی شناخته شده، به قوت خود باقی می‌مانند و یا دستخوش تغییراتی واقع می‌شود
- ۸ - الگوی فصلی بیماری‌ها را با ذکر دلیل، بیان کند و در صورت وقوع همه‌گیری یا جهانگیری، نوع، فاصله و روند آن را شرح دهد

- ۹ - افتراق بین همه‌گیری طبیعی و طغیان یا اپیدمی ناشی از بیوتروریسم را بیان کند
- ۱۰ - عوامل مساعد کننده و موثر بر بروز، سیر و پیش آگهی بیماری‌ها را نام برده مکانیسم اثر آنها را شرح دهد و بر تاثیر فقرمالی و جهل بهداشتی و خطرات عدم آمادگی مقابله با حملات بیوتروریستی تاکید نماید
- ۱۱ - مقاومت طبیعی یا اکتسابی در مقابل بیماری‌ها را با ذکر مثال، شرح دهد
- ۱۲ - حمله ثانویه را تعریف نموده میزان آنرا با ذکر مثال در بیماری‌های مُسری مرتبط با بیوتروریسم، بیان نماید
- ۱۳ - راه‌های مختلف انتقال طبیعی و انتشار بیوتروریستی هریک از بیماری‌ها را نام ببرد و محتمل‌ترین راه‌ها را توضیح دهد.
- ۱۴ - منابع و مخازن انسانی، حیوانی و محیطی بیماری‌ها را نام برده و چرخه حیاتی عامل عفونت را شرح دهد
- ۱۵ - انتشار جغرافیایی بیماری در سطح جهان، منطقه و کشور را شرح دهد
- ۱۶ - پیشگیری اولیه را با ذکر مثال برای هریک از بیماری‌های مرتبط، شرح دهد
- ۱۷ - نحوه آموزش بهداشت و ارتقاء آگاهی‌های بهداشتی افراد در معرض خطر را شرح دهد
- ۱۸ - ایمنسازی فعال، انفعالی و پیشگیری دارویی را در بیماری‌های عفونی مرتبط با بیوتروریسم که اینگونه اقدامات، امکانپذیر است شرح دهند و موارد لزوم و میزان کارائی و محدودیت‌های احتمالی را متذکر شود
- ۱۹ - عوامل موثر در حفظ سلامتی افراد سالم در قبال هریک از جنگ افزارهای بیولوژیک بالقوه را ذکر نموده و شرح دهد
- ۲۰ - اهمیت و لزوم جداسازی (ایزولاسیون) بیماران مسری را شرح داده مثال‌های روشنی ارائه دهد
- ۲۱ - در رابطه با مفهوم پیشگیری ثانویه (سطح دوّم)، لزوم کشف به موقع حملات بیولوژیک و درمان زودرس عفونت‌ها و بیماری‌های حاصله را متذکر شده و مثال‌های روشنی ارائه نماید
- ۲۲ - تاثیر درمان بعضی از بیماری‌های مُسری بر قطع زنجیره انتقال را شرح دهد
- ۲۳ - پیشگیری ثالثیه (نوع سوّم) را با ذکر مثال‌های روشنی از بیوتروریسم، شرح دهد
- ۲۴ - اقدامات لازم به منظور جلوگیری از انتشار بیماری‌ها طی همه‌گیری‌های طبیعی و حملات بیوتروریستی را نام ببرد
- ۲۵ - اقدامات پیشگیرنده را طی حوادث غیرمترقبه نظیر سیل، زلزله و آوارگی، شرح دهد
- ۲۶ - امکانات و تجهیزات مورد نیاز اعم از نگاهتگاه، تخت بیمارستانی، واکسن، دارو و امثال اینها را قبل از وقوع حملات بیوتروریستی، لیست نموده و به مسئولین مربوطه ارائه دهد
- ۲۷ - نحوه آلودگی زدائی اماکن مورد حمله، انتقال محموله‌های آلوده یا مشکوک و دفن بهداشتی قربانیان حمله بیوتروریستی را تشریح نماید
- ۲۸ - چند سوژه پژوهشی مرتبط با اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌ها را ذکر کند
- ۲۹ - استفاده از سلاح‌های بیولوژیک را تحت هر شرایطی محکوم نماید
- ۳۰ - مدیریت بحران و لزوم و نحوه آمادگی در مقابل حملات بیولوژیک را تشریح کند
- ۳۱ - نحوه کنترل همه‌گیری بیماری‌های عفونی را در قالب مثال‌های روشن، تشریح و چک لیست‌های لازم را

- برای کنترل و گزارش همه‌گیری ناشی از این بیماری‌ها تنظیم کند
 ۳۲ - انواع شیوه‌های سلامت زیستی را نام برده برای هر یک مثال‌های مناسبی را ارائه دهد.
 ۳۳ - قادر به رویارویی و مراقبت سندرمیک با بیوتروریسم باشد.

جدول ۱۰ - اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های مرتبط با دفاع بیولوژیک

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	تاریخچه، مبانی و کلیات اپیدمیولوژی بالینی و کنترل بیماری‌های مرتبط با دفاع بیولوژیک	
۲	اپیدمیولوژی و کنترل آنتراکس	
۳	اپیدمیولوژی و کنترل تولارمی	
۴	ادامه اپیدمیولوژی و کنترل تولارمی	
۵	اپیدمیولوژی و کنترل آبله	
۶	اپیدمیولوژی و کنترل آنسفالیت‌های اسبی ...	
۷	اپیدمیولوژی و کنترل بوتولیسم	
۸	دفاع بیولوژیک و مدیریت بحران	
۹	آمادگی نظام بهداشتی برای دفاع بیولوژیک	
۱۰	ریسین و سایر توکسین‌ها	
۱۱	بیوتروریسم از دیدگاه طب رزمی	
۱۲	قوانین و مقررات بین‌المللی در مقابله با بیوتروریسم	
۱۳	کشف سریع حملات بیولوژیک	
۱۴	اپیدمیولوژی و کنترل طاعون	
۱۵	مراقبت و رویارویی سندرومیک با حملات بیولوژیک	
۱۶	ادامه مراقبت و رویارویی سندرومیک با حملات بیولوژیک	
۱۷	سطوح ایمنی زیستی (BSL)	
۱۸	پرسش و پاسخ	
شبهه آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله

منابع درس دفاع بیولوژیک

- ۱ - حاتمی، حسین: اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های مرتبط با دفاع بیولوژیک، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه و حوزه معاونت سلامت وزارت بهداشت، چاپ دوم، سال ۱۳۸۱ و اصلاحات نسخه رایانه‌ای سال ۱۳۸۵
<http://www.elib.hbi.ir/persian/LIBRARY.htm>

- ۲- منابع موجود در سایت اینترنتی سازمان جهانی بهداشت. <http://www.who.int/>
- ۳- منابع موجود در سایت اینترنتی مرکز کنترل بیماری‌ها (CDC). <http://www.cdc.gov/>
- ۴- نسخه الکترونیک مجله نیوانگلند (Nejm) <http://www.nejm.org> (مربوط به سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۰۵).
- ۵- نسخه الکترونیک مجله بیماری‌های عفونی بالینی (CID) <http://www.journals.uchicago.edu/CID/home.html>

۶- مدیریت در برنامه‌ریزی بهداشتی درمانی (۲)

این درس جهت ارتقاء آگاهی و نگرش علمی نسبت به مدیریت در برنامه آموزشی دوره عالی بهداشت عمومی (MPH) گنجانده شده است. با توجه به اینکه دانشجویان دارای استعداد درخشان، طی دوره علوم پایه با مفاهیم و مکاتب و اصول و وظایف مدیریت و تا حدودی با برنامه‌ریزی خدمات بهداشتی درمانی و جایگاه آن در نظام شبکه مدیریتی بهداشت و درمان کشور آشنا شده‌اند در این دوره مباحث اختصاصی‌تر مدیریت خدمات بهداشتی جهت ایجاد و ارتقاء مهارت‌های ادراکی و تکنیکی در فراگیران، مورد تاکید می‌باشد. لذا فراگیران پس از گذراندن این درس و ضمن آشنایی با مفاهیم اختصاصی برنامه‌ریزی، کیفیت مراقبت‌ها و شاخص‌های اثربخشی و غیره توانایی علمی و عملی بیشتری جهت تجزیه و تحلیل و ارائه راهکار در حیطه ارائه مراقبت‌های بهداشتی درمانی، خواهند داشت. لذا انتظار می‌رود پس از گذراندن این درس فراگیر، بتواند به اهداف زیر، دست یابد:

الف- اهداف کلی

- ۱- انواع اهداف را با ذکر مثال بیان نموده و انواع استراتژی و عناصر مربوطه را توضیح دهد.
- ۲- خدمات بهداشتی و کیفیت مراقبت را توضیح داده، چگونگی برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی آن را شرح دهد.
- ۳- معیارهای سنجش کیفیت مراقبت‌ها، ارزیابی تکنولوژی و شاخصهای اثربخشی خدمات بهداشتی را توصیف نماید.
- ۴- فرهنگ سازمانی، پویایی گروه و مدیریت منابع انسانی را با مفاهیم و روشهای موجود در آنها، توضیح داده و تحلیل نماید.
- ۵- مدیریت در شرایط بحران، مدیریت مشکل و تعارض را شرح دهد.

ب- اهداف بینابینی

- ۱- انواع اهداف را تعریف و برای هر یک مثال بزند.
- ۲- استراتژی، انواع و عناصر آنرا تعریف نموده و با ذکر مثال توضیح دهد.
- ۳- موارد ضروری برای فهم و درک یک خدمت بهداشتی را بیان نماید و جنبه‌های مختلف کیفیت مراقبت‌های بهداشتی را توضیح دهد.
- ۴- معیارهای سنجش کیفیت مراقبت‌ها و تکنولوژی پزشکی را ذکر نموده، با ذکر مثال مشخص نماید.
- ۵- چگونگی ارزیابی و ارزشیابی خدمات بهداشتی درمانی را شرح دهد.
- ۶- شاخصهای اثربخشی خدمات بهداشتی درمانی و استانداردهای ممیزی و اعتباربخشی را شرح دهد و تحلیل کند.
- ۷- فرهنگ سازمانی و اجزای آنرا تعریف نماید.

- ۸- مفهوم پویایی گروه، اهمیت استفاده از گروه در بهداشت و مراحل تشکیل گروه را توصیف کرده و برای مراحل مختلف آن مثالهایی بیان نماید.
- ۹- تغییر سازمانی، مراحل ایجاد تغییر و چگونگی غلبه بر مقاومت در سازمان را شرح داده، تجزیه و تحلیل کند.
- ۱۰- تعارض در سازمان، انواع آن و استفاده بهینه از مدیریت تعارض در سازمان را شرح دهد.
- ۱۱- انواع بلایا را نام برده، چگونگی استفاده از مدیریت در شرایط مختلف بحران یا بلایا را توضیح دهد.
- ۱۲- مراحل مختلف مدیریت حل مشکل در جامعه را شرح داده و بصورت عملی در گروه‌های کوچک بحث نموده، سپس ارائه نماید.

جدول ۱۱ - الف - برنامه درسی مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی (۱)، (با توجه به اینکه دانشجویان استعداد درخشان، کلیه عناوین را در دوره علوم پایه، گذرانده‌اند لذا در کلاس درس، به مرور سریع عناوین اکتفا میشود)

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	آشنایی با اهداف درسی تکالیف - موضوع سمینارهای گروهها - پیش آزمون یا Pretest شفاهی مفاهیم سازمان مدیریت تعاریف موجود در مدیریت	
۲	نظریه‌ها و مکاتب مدیریت (کلاسیک - نئوکلاسیک - سیستمی)	
۳	نظریه‌ها و مکاتب مدیریت (اقتضایی و مقایسه آنها)	
۴	برنامه‌ریزی و تصمیم گیری انواع برنامه و برنامه‌ریزی (استراتژیک عملیاتی متمرکز- غیرمتمرکز) و فرآیندهای مربوطه	
۵	ادامه برنامه‌ریزی برنامه‌ریزی بهداشت و درمان روشها و تکنیکها - ارزشیابی و مفاهیم	
۶	ادامه برنامه‌ریزی برنامه‌ریزی بهداشت و درمان روشها و تکنیکها - ارزشیابی و مفاهیم موجود	
۷	مقایسه برنامه‌ریزی در ایران وسایر کشورها و ارزیابی آنها	
۸	سازماندهی نظارت و کنترل رهبری (تئوریها - انگیزش - ارتباطات نوآوری و تغییر)	
۹	ادامه رهبری ارزشیابی خدمات بهداشتی - درمانی (شاخصها - معیارهای کمی و کیفی موجود)	
۱۰	سازمانها و تشکیلات ارائه دهنده خدمات بهداشتی و درمانی در جهان و ایران وظایف و مسئولیت‌های آنها	
۱۱	شبکه‌های بهداشتی درمانی ایران (ساختار - ارتباطات - میزان تمرکز - نقاط قوت و ضعف)	
۱۲	جایگاه بیمارستان در شبکه‌های بهداشتی درمانی و اهمیت آن - ارجاع و مسایل مربوطه به آن	
۱۳	مدیریت - ساختار سازمانی نهادهای سرپرستی کمیته‌ها و هیئت‌ها و تشکلهای موجود در بیمارستان	
۱۴	جنبه‌های اقتصادی و هزینه‌های بهداشتی - درمانی و ارتباط آن با مدیریت و برنامه‌ریزی خدمات بهداشتی	
۱۵	نوع سیستم‌های ارائه خدمات بهداشتی و درمانی درجهان	
۱۶	کیفیت ارائه خدمات بهداشتی درمانی و ارتباط هزینه‌ها با کیفیت	

	بحث و تبادل نظر	۱۷
	پاسخ به سوالات	۱۸
		شیوه آزمون

جدول ۱۱ ب - برنامه درسی مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	اهداف و کلیات درس معرفی منابع درسی تعاریف و اهداف G.A.O	
۲	چگونگی تدوین اهداف - استراتژی انواع و عناصر آن	
۳	موارد درک یک خدمت بهداشتی کیفیت مراقبت	
۴	چگونگی برنامه‌ریزی و اجرا و ارزشیابی خدمات بهداشتی	
۵	معیار سنجش کیفیت مراقبتها - تکنولوژی پزشکی	
۶	ارزیابی تکنولوژی و ارزشیابی خدمات بهداشتی	
۷	شاخصهای اثربخشی خدمات بهداشتی و درمانی	
۸	استانداردهای ممیزی و اعتبار بخشی خدمات بهداشتی و درمانی	
۹	فرهنگ سازمانی و پویایی گروه	
۱۰	مدیریت تغییر change management	
۱۱	مدیریت تعارض conflict management	
۱۲	مدیریت تعارض conflict management	
۱۳	مدیریت منابع انسانی (حفظ و تامین و نگهداری و ارتقاء)	
۱۴	مدیریت منابع انسانی (حفظ و تامین و نگهداری و ارتقاء)	
۱۵	مدیریت بحران	
۱۶	گام به گام تا حل مسئله (مدیریت حل مشکل) + عملی	
۱۷	گام به گام تا حل مسئله (مدیریت حل مشکل) + عملی	
۱۸	پاسخ به سوالات	
شیوه آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله

منابع درس مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی

- ۱- کتابهای مربوط به برنامه‌ریزی استراتژیک، مدیریت و اجرا و توسعه و مهارت‌های رهبری. تالیف و ترجمه آقای دکتر سید جمال الدین طیبی و همکاران. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه علوم پزشکی یزد (سالهای ۱۳۸۲، ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴)
- 2) Goel S.L.Kumar R., (2004). Hospital Managerial Services. Deep & Deep Pul, PVT.New Delhi
- ۳- فرانسیس سی ام، مدیریت بیمارستان (ترجمه) علی کبریای. مؤسسه علمی پژوهش تامین اجتماعی. ۱۳۷۸. تهران.
- ۴- آصف زاده، سعید (۱۳۸۲). مدیریت و تحقیقات بیمارستانی. دانشگاه علوم پزشکی قزوین با همکاری نشر حدیث امروز
- ۵- صدقیانی، ابراهیم (۱۳۸۴) استانداردهای ممیزی و اعتبار بخشی بیمارستان. مؤسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی. چاپ سوم. تهران
- ۶- جاسبی، عبد... (۱۳۷۱). اصول مبانی مدیریت. انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی تهران. (چاپهای ۱۳۷۱ به بعد قابل استفاده است)
- ۷- کتابهای مدیریت خدمات بهداشتی درمانی سعید آصف زاده، بهمن نیکپور، فرشته مجلسی. (۲جلد) انتشارات دانشگاه تهران
- ۸- کتاب ارزیابی مراقبت‌های بهداشتی و درمانی و استانداردهای بیمارستانی. تالیف ابراهیم صدقیانی چاپ اول و دوم (۱۳۸۴) هر دو قابل استفاده می‌باشد. انتشارات جعفری

۷ - مدیریت سوانح و بلایا

بیش از ۹۰ درصد جمعیت کشور ایران در معرض حوادث طبیعی مانند زلزله، سیل، رانش زمین، طوفان، برف سنگین، یخ زدگی، گرمای شدید، خشکسالی، کویرزایی و آفات نباتی می باشند. حوادث انسان ساز مانند آتش سوزی‌ها، حوادث تکنولوژیک، تصادفات جاده‌ای و حوادث شغلی در سطح کشور بالاترین آمار عمر از دست رفته را شامل می‌شوند. جایگاه جغرافیای سیاسی کشور ایران، به خصوص از نظر نفت و گاز، کشور ما را در معرض مخاطرات نظامی و سیاسی فراوانی قرار داده است به طوری که طراحی پدافند غیرعامل به عنوان یکی از اساسی ترین پروژه‌های برنامه چهارم توسعه مورد توجه مدیران ارشد نظام بوده است. همچنین پویایی و توسعه بسیار سریع کشور به خصوص در زمینه‌های تولید علم و تکنولوژی (مثل تاسیس نیروگاه‌های هسته‌ای)، کشور را در معرض مخاطرات ناشی از توسعه و تعارضات دشمنان قرار داده است و لذا به منظور پیشگیری و به حداقل رساندن مخاطرات انسانی و اقتصادی، توانمندسازی پزشکان و سایر همکاران شاغل در عرصه‌های خدمات بهداشتی - درمانی از اهمیت زیادی برخوردار است و ارائه درسی تحت عنوان «مدیریت سوانح و بلایا» را ایجاب می‌نماید.

اهداف کلی

- ۱ - آشنایی با مفاهیم کلی مدیریت حوادث و بلایا
- ۲ - آشنایی با چالش‌های اساسی مدیریت حوادث و سوانح در ایران و جهان
- ۳ - آشنایی با اصول اساسی سیاست گذاری در مدیریت حوادث و بلایا
- آشنایی با اهمیت و نحوه اجرای مدیریت حوادث و بلایا مبتنی بر جامعه

اهداف بینابینی

انتظار می‌رود فراگیران، پس از گذراندن این درس، دانش، نگرش و مهارت در زمینه‌های زیر را کسب

کنند:

- ۱- اصول و مبانی سیاست گذاری در مدیریت حوادث و بلایا
- ۲- اصول ارزیابی خطرپذیری و ظرفیت‌ها در حوادث و بلایا
- ۳- اصول تدوین برنامه فاز مقابله در حوادث و بلایا
- ۴- اصول مدیریت آموزش و پژوهش در حوادث و بلایا
- ۵- اصول مدیریت نظام سلامت در انواع حوادث و بلایای پیچیده
- ۶- انواع حوادث و بلایا و اداره نظام سلامت در آنها
- ۷- اصول مدیریت امور درمان در حوادث و بلایا (اورژانس پیش بیمارستانی و بیمارستان ها)
- ۸- اصول ارزشیابی و پایش در مدیریت حوادث و بلایا
- ۹- اصول مدیریت سیستم تروما
- ۱۰- کاربرد اصول علمی اقتصاد و توسعه در مدیریت حوادث و بلایا

جدول ۱۲ - برنامه درسی مدیریت سوانح و بلایا

ردیف	واحد درسی	ملاحظات
۱	اصول و مبانی سیاست گذاری در مدیریت حوادث و بلایا	
۲	اصول ارزیابی خطر پذیری و ظرفیت‌ها در حوادث و بلایا	
۳	اصول تدوین برنامه فاز مقابله در حوادث و بلایا	
۴	اصول مدیریت آموزش و پژوهش در حوادث و بلایا	
۵	اصول مدیریت نظام سلامت در انواع حوادث و بلایای پیچیده	
۶	شناخت انواع حوادث و بلایا و اداره نظام سلامت در آنها	
۷	اصول مدیریت امور درمان در حوادث و بلایا (اورژانس پیش بیمارستانی و بیمارستان ها)	
۸	اصول ارزشیابی و پایش در مدیریت حوادث و بلایا	
۹	اصول مدیریت سیستم تروما	
۱۰	کاربرد اصول علمی اقتصاد و توسعه در مدیریت حوادث و بلایا	
۱۱	شیوه آزمون: تشریحی، چندگزینه‌ای، سمینار	

منابع درسی

- ۱ - علمداری شهرام، جامعه آماده (۱): اصول برنامه ریزی برای شرایط اضطراری در سازمان‌ها و جوامع، چاپ اول ۱۳۸۴
- ۲ - ناطقی الهی، فریبرز، مدیریت زمین لرزه در ایران، ساختار، نیازهای پژوهشی، آموزشی و اجرایی، پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله، چاپ اول ۱۳۷۷.
- ۳ - ناطقی الهی، فریبرز، مدیریت بحران زمین لرزه ابر شهرها با رویکرد به برنامه مدیریت بحران زمین لرزه شهر تهران، پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله، ۱۳۷۹.
- ۴ - اسماعیل صالحی، راهنمای مدیریت بحران وقایع طبیعی، مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری وزارت کشور چاپ اول، ۱۳۷۷.
- ۵ - پروفیسور موتوهیکوهاکانو، دکتر نعمت حسنی، مهندس محمدرضا اسلامی، زلزله در آلبوم تجربه مرکز مطالعات بحران‌های طبیعی در صنعت - ۱۳۸۳.
- ۶ - مقیمی، سیدمحمد، کارآفرینی در نهادهای جامعه مدنی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۳.
- ۷ - مجموعه مستندات مربوط به تدوین « طرح جامعه امداد و نجات » - جمعیت هلال احمر - مجری: میرمحمد اسعدی فیروزآبادی - خرداد ۱۳۸۲ - (چهار جلد).
8. [Richard F. Salluzzo](#), [Thom A. Mayer](#), [Robert W. Strauss](#), [Pamela Kidd](#), [Stephen J. M.D. Dresnick](#), [John G. Keene](#), [Vincent P. Verdile](#), **Emergency Department Management: Principles and Applications**, C.V. Mosby, 1ST edition, 1997
9. [David E Hogan](#), [Jonathan L Burstein](#), **Disaster Medicine**, Lippincott Williams & Wilkins; 1st edition (July 15, 2002)

۸ - اصول و مبانی بهداشت محیط، اپیدمیولوژی محیط و بهداشت حرفه‌ای

۱ - اصول و مبانی بهداشت محیط

با توجه به غیرقابل تفکیک بودن بسیاری از اهداف و تداخل برخی از وظایف بهداشت عمومی و بهداشت محیط، مبنی بر تامین سلامت آب، هوا، مواد غذایی . . . و دفع صحیح فاضلاب، که منجر به حفظ و ارتقاء سلامتی انسان می‌گردد، لازم است فراگیر، در پایان دوره MPH:

الف - اهداف کلی

- ۱ - در تعریف محیط، هوا، آب، خاک و روابط بین آن‌ها و کلیه موجودات زنده را بیان نماید
- ۲ - کنترل کلیه عوامل تاثیرگذار بر بقاء و سلامتی انسان را به عنوان هدف اصلی در بهداشت محیط، محسوب نماید
- ۳ - مهمترین هدف بهداشت محیط، را مطالعه عوامل محیطی مضر برای سلامتی انسان و تشخیص و پیشگیری، رفع و کنترل اثرات سوء ناشی از این عوامل تلقی نماید
- ۴ - اهمیت بهداشت آب را بیان نموده نحوه تامین آن را شرح دهد
- ۵ - انواع فاضلاب‌ها شامل فاضلاب انسانی، صنعتی، کشاورزی و شهری را بشناسد و روش‌های مختلف تصفیه هریک را بیان نماید
- ۶ - نحوه جمع آوری و حمل و نقل صحیح زباله‌های شهری را شرح دهد
- ۷ - آلودگی هوا را تعریف نموده نحوه جلوگیری از آن را بیان کند
- ۸ - اثرات صدا بر انسان را توضیح دهد
- ۹ - عفونت‌های بیمارستانی را تعریف نموده نحوه کنترل آن را بیان نماید
- ۱۰ - راه‌های مختلف گندزدایی منابع محیطی مرتبط با سلامت انسان را بیان نماید
- ۱۱ - فساد و آلودگی مواد غذایی و راه‌های جلوگیری از آن را شرح دهد.

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - بهداشت محیط را تعریف نموده عوامل محیطی و هدف اساسی بهداشت محیط را شرح دهد
- ۲ - مراحل مختلف تصفیه آب را شرح دهد
- ۳ - لزوم آشنایی سایر افراد (با تخصص‌ها و مهارت‌هایی به جز بهداشت محیط) را با کلیات بهداشت محیط بیان کند
- ۴ - بیماری‌های منتقله توسط آب و مواد غذایی با توجه به عامل بیماری زا، ناقل، مخزن و راه‌های مختلف انتقال به انسان را توضیح دهد
- ۵ - بیماری‌ها و عوارضی که عوامل محیطی (آب، هوا، حشرات و جوندگان) در آنها نقش دارند را توضیح دهد
- ۶ - راهبرد بهداشت محیط را در کنترل بیماری‌ها توضیح دهد

- ۷ - اجزای ساختاری بهداشت محیط به منظور کنترل بیماری‌ها و تعیین معیارهای راهبری را بیان نماید
- ۸ - چالش‌های عمومی و تخصصی بهداشت محیط و حوزه‌های عملکرد آنها را بیان کند
- ۹ - با کسب شناختی کلی از بهداشت محیط در تحقق اهداف آن مشارکت نماید
- ۱۰ - اهمیت حفاظت منابع آب شیرین را توضیح داده کلیه عوامل فیزیکی و شیمیایی که موجب تقلیل کیفیت آب می‌گردد را نام ببرد
- ۱۱ - منابع آب آشامیدنی را بیان نموده آب سالم را تعریف کند
- ۱۲ - انواع آلودگی آب را مشخص نموده بیماری‌های ناشی از آب غیر بهداشتی را لیست کند
- ۱۳ - آلودگی آب با مواد شیمیایی را توضیح دهد
- ۱۴ - روش‌های تصفیه آب را شرح داده، ضد عفونی آب با استفاده از مواد شیمیایی متداول (کلر) را توضیح دهد
- ۱۵ - استانداردهای کیفیت میکروبی آب را تعریف نموده آزمایش‌های چهارگانه میکروبی را توضیح دهد
- ۱۶ - معیارهای شاخص میکروبی آب را لیست نموده، روش ارتقاء آگاهی‌های جامعه در مورد بهداشت و بهسازی منابع آب را بیان کند
- ۱۷ - تعریف فاضلاب، مسائل مربوطه و منابع آن را بیان کند
- ۱۸ - لیستی از مجموعه عوامل فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی موجود در انواع فاضلابها را تهیه نماید
- ۱۹ - شدت یا قدرت فاضلاب را بداند و بتواند فاضلابها را درجه بندی کند
- ۲۰ - انواع فاضلاب را بشناسد و آنها را لیست نماید
- ۲۱ - اهمیت فاضلاب از دوجنبه بهداشتی و اقتصادی را شرح دهد
- ۲۲ - روش‌های متداول تصفیه فاضلاب را نام ببرد
- ۲۳ - خطرات و زیان‌های ناشی از عدم کنترل زباله‌های شهری، صنعتی و روستایی را شناسایی کند
- ۲۴ - با انواع ترکیبات مختلف زباله‌های شهری، صنعتی، بیمارستانی آشنا گردد
- ۲۵ - سیستم‌های جدید جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع زباله را شناسایی کند
- ۲۶ - محاسن و معایب هر یک از سیستم‌های جمع‌آوری، حمل و نقل و دفع زباله را بازگو نماید
- ۲۷ - با انواع روش‌های دفع زباله از قبیل سوزاندن، کمپوست و دفن بهداشتی، بازیافت و بیوگاز، آشنا گردد
- ۲۸ - در زمینه بازیافت، آگاهی کامل داشته باشد
- ۲۹ - آلودگی هوا را تعریف نموده به تاریخچه آن اشاره کند
- ۳۰ - منابع آلودگی هوا را بیان کند
- ۳۱ - اثرات هوا بر سلامت جامعه را شرح دهد
- ۳۲ - ارتباط آلودگی هوا و سرطان را توضیح دهد
- ۳۳ - استانداردهای هوای آزاد را توضیح دهد و مفهوم شاخص آلودگی PSI را بیان کند
- ۳۴ - مفهوم آلودگی صوتی و اهمیت بررسی آن را شرح دهد
- ۳۵ - سابقه تاریخی پژوهش‌های انجام شده در زمینه آلودگی صوتی در صنعت و محیط زیست را توضیح دهد
- ۳۶ - مفاهیم مطروحه در آلودگی صوتی را بیان کند

- ۳۷ - واژه‌های مرتبط با آلودگی صوتی را توضیح دهد
- ۳۸ - اثرات آلودگی صدا بر سلامت انسان را طبقه بندی نماید
- ۳۹ - اثرات صدا بر سیستم شنوایی و اثرات غیرشنیداری صدا را توضیح دهد
- ۴۰ - اهداف برنامه حفاظت از شنوایی را شرح دهد
- ۴۱ - مراحل مختلف اجرای برنامه حفاظت از شنوایی را بیان نماید
- ۴۲ - ضرورت اجرای برنامه‌های حفاظت از شنوایی در صنعت را گوشزد نماید
- ۴۳ - تاریخچه عفونت بیمارستانی را به طور مختصر بیان کند
- ۴۴ - عفونت بیمارستانی و انواع شایع آن را تعریف نموده اهمیت و عواقب آن را شرح دهد
- ۴۵ - راه‌های انتقال میکروارگانیسم‌ها و عوامل مساعد کننده آن در بیمارستان را توضیح دهد
- ۴۶ - میکروارگانیسم‌های مسبب عفونت بیمارستانی را نام ببرد
- ۴۷ - ساختار کمیته‌های کنترل عفونت بیمارستانی و وظایف آن‌ها را مشخص کند
- ۴۸ - اهداف نظام مراقبت عفونت بیمارستانی را توضیح دهد
- ۴۹ - انواع روش‌های پیشگیری و کنترل عفونت مانند ایزولاسیون، شستن دست، مراقبت از کارکنان، گندزدائی، دفع زباله و جلوگیری از ایجاد مقاومت میکروبی را به طور مختصر بیان کند
- ۵۰ - اصطلاحات مربوط به عفونت زدائی را تعریف نموده، آن‌ها را باهم مقایسه کند
- ۵۱ - روش‌های عفونت زدائی رایج را فهرست نماید
- ۵۲ - درباره ویژگی‌های ساختمانی و عملکردی دستگاه‌های فور، اتوکلاو، ETO، کمی کلاو و گاز پلاسما، بحث نموده، آن‌ها را با یکدیگر مقایسه نماید
- ۵۳ - روش‌های پایش فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیک را شرح دهد
- ۵۴ - ویژگی‌های یک ماده شیمیایی گندزدای ایده آل را فهرست نماید
- ۵۵ - سطوح گندزدائی شیمیایی را تعریف، مواد گندزدای رایج در ایران را نام برده و درباره سطح گندزدائی و کاربرد هریک به اختصار بحث کند
- ۵۶ - در باره روش‌های سالم‌سازی هوا، محیط، و وسایل بیمارستانی توضیح دهد
- ۵۷ - برای عفونت زدائی وسایل مورد استفاده در بیمارستان، روش‌های مناسبی را پیشنهاد دهد
- ۵۸ - عوامل آلودگی مواد غذایی را بشناسد و نقش و اهمیت هریک از آن‌ها را توضیح دهد
- ۵۹ - راهکارهای عملی پیشگیری از آلودگی‌های ثانویه مواد غذایی را بیان کند
- ۶۰ - مهمترین باکتری‌ها و ویروس‌های عامل مسمومیت‌های غذایی را نام ببرد و نشانی‌های بالینی عمده ناشی از آن‌ها را تشریح نماید
- ۶۱ - راه‌های پیشگیری از مسمومیت‌های غذایی را بیان کند و به تهیه کنندگان مواد غذایی، آموزش دهد

منابع درس بهداشت محیط

جدول ۱۳ - برنامه درسی بهداشت محیط

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	اهداف - سرفصل - اصول بهداشت محیط - تعاریف - منابع و ...	
۲	بهداشت آب - خصوصیات آب -	
۳	روشهای تصفیه و سالم سازی آب - پایش بهداشتی آب	
۴	فاضلاب - انواع - مشخصات آلاینده - استانداردهای دفع - اثرات - پساب - روشهای تصفیه و دفع بهداشتی	
۵	مواد زائد جامد - مشخصات - اثرات بهداشتی - تقسیم بندی - شهری و صنعتی - روشهای مدیریت	
۶	آلودگی هوا - تعاریف - آلاینده‌ها - اثرات - استانداردهای آلودگی هوا - روشهای کنترل	
۷	بهداشت مسکن و اماکن (سر و صدا، نور، ... حشرات و جوندگان، در اماکن و مسکن)	
۸	بهداشت مواد غذایی و گند زدها	
شیوه‌آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله

۲ - اصول و مبانی بهداشت حرفه‌ای

با توجه به تشابه بسیاری از اهداف و تداخل وظایف بهداشت عمومی و بهداشت حرفه‌ای، مبنی بر تامین، حفظ و ارتقاء سلامتی محیط کار و کارکنان عرصهٔ صنعت، حرفه‌های پزشکی و سایر مشاغل، لازم است فراگیر، در پایان دوره MPH:

الف - اهداف کلی

- ۱ - مختصری از تاریخچه، تعاریف، مبانی و دامنه بهداشت حرفه‌ای را بداند
- ۲ - با اصول مرتبط با ایمنی کار و کنترل خطرات و بیماری‌های ناشی از کار، آشنا باشد
- ۳ - ایمنی شیمیائی را توضیح دهد
- ۴ - سلامت کارکنان حرفه‌های پزشکی را جزئی از اجزاء بهداشت حرفه‌ای دانسته اصول، مبانی آن را شرح دهد
- ۵ - اصول مهندسی فاکتورهای انسانی و تطابق شرایط با کاربر را توضیح دهد

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - علل بوجود آمدن علم و هنر بهداشت حرفه‌ای و اهمیت آن را بیان کند

- ۲ - مشاغل و صناعی که شروع کننده و اجرا کننده علم بهداشت حرفه‌ای بوده‌اند را معرفی نماید
- ۳ - زمان و جایگاه بهداشت حرفه‌ای در ایران را بداند
- ۴ - تعاریف بهداشت حرفه‌ای از دیدگاه سازمان جهانی بهداشت و سازمان بین‌المللی کار را توضیح دهد
- ۵ - اصول بهداشت حرفه‌ای را بداند
- ۶ - اهداف بهداشت حرفه‌ای و راه‌های دستیابی به آن را بداند
- ۷ - سیاست‌های بهداشتی مرتبط با بهداشت حرفه‌ای در ایران را بیان کند
- ۸ - شرایط بهداشت حرفه‌ای و توسعه پایدار را درک کند.
- ۹ - خطر را تعریف کند
- ۱۰ - نحوه شناسایی خطر را شرح دهد
- ۱۱ - چگونگی ارزیابی خطرات را توضیح دهد
- ۱۲ - نحوه از بین بردن یا حذف خطر را شرح دهد
- ۱۳ - طرح‌ها و دستگاه‌های ایمنی را نام ببرد
- ۱۴ - چگونگی استفاده از طرح‌های فرار و بقاء را توضیح دهد
- ۱۵ - سیستم‌ها و دستگاه‌های امداد را نام ببرد
- ۱۶ - انواع تکنیک‌های شناسایی خطرات را نام برده هر یک از آنها را توضیح دهد
- ۱۷ - کاربرد تکنیک تجزیه و تحلیل خطاهای کاری را بیان کند
- ۱۸ - مفاهیم ایمنی شیمیایی را شرح دهد
- ۱۹ - اهمیت مدیریت مواد شیمیایی را بیان نماید
- ۲۰ - تفاوت بین Hazard و Risk را شرح دهد
- ۲۱ - اهداف برنامه ایمنی و مدیریت مواد شیمیایی را بیان نماید
- ۲۲ - مواد آلوده کننده آلی پایدار را نام ببرد
- ۲۳ - علل لزوم آموزش و ارتقاء آگاهی‌ها در زمینه مواد شیمیایی را متذکر شود
- ۲۴ - اهمیت رعایت موازین بهداشتی در پیشگیری از مخاطرات شغلی را شرح دهد
- ۲۵ - اجزاء نظام سلامت کارکنان حرفه‌های پزشکی (HCWs) را نام ببرد
- ۲۶ - راه‌های انتقال عوامل عفونت‌زا در محیط کار را توضیح دهد
- ۲۷ - طغیان‌های ناشی از تماس کارکنان ناقل و بیمار در محیط کار را با ذکر مثال، شرح دهد
- ۲۸ - عفونت‌های قابل انتقال از کارکنان به بیماران و بالعکس را نام ببرد
- ۲۹ - نحوه روبروئی با کارکنانی که در تماس با خون و سایر مایعات بدن قرار گرفته‌اند را شرح دهد
- ۳۰ - لزوم تشکیل پرونده بهداشتی و صدور کارت بهداشتی برای کارکنان را متذکر شود
- ۳۱ - در مورد محدودیت حضور کارکنان بیمار در محل کار، توضیح داده و مثال بزند
- ۳۲ - مفهوم مهندسی فاکتورهای انسانی یا ارگونومی را بیان نماید

- ۳۳ - اهداف ارگونومی و دامنه عملکرد آنرا شرح دهد
- ۳۴ - عوامل سیستم انسان - ماشین را بیان کند
- ۳۵ - آنتروپومتری را شرح داده اهداف آن را ذکر کند
- ۳۶ - ویژگی‌های ارگونومیک ایستگاه‌های کاری نشسته و ایستاده را توضیح دهد
- ۳۷ - روش صحیح حمل دستی بار (به صورت اتفاقی و غیرتکراری) را شرح دهد

منابع درس بهداشت حرفه‌ای

- ۱ - کتاب جامع بهداشت عمومی، چاپ ۱۳۸۵ یا ۱۳۸۷ (سایت وزارت بهداشت) مباحث مربوطه
- ۲ - مقالات اساتید درس

جدول ۱۴ - برنامه درسی بهداشت حرفه‌ای

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	شناسایی عوامل مخاطره آمیز شیمیایی	
۲	ارزیابی و مدیریت و ریسک تماس شغلی با مواد شیمیایی	
۳	ارزیابی و مدیریت و ریسک تماس شغلی با مواد شیمیایی	
۴	بیماری‌های رایج شغلی	
۵	ایمنی کار و کنترل خطرات ناشی از کار	
۶	اصول مهندسی فاکتورهای انسانی	
۷	شناسایی عوامل مخاطره آمیز فیزیکی	
۸	ارزیابی و مدیریت و ریسک تماس شغلی به عوامل فیزیکی	
۹	بیماری‌های رایج شغلی	
شیوه‌آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله

۹ - جنبه‌های عملی آموزش بهداشت، بهداشت مدارس و بهداشت سفر

با توجه به اینکه کاهش بیماری، مرگ و میر و هزینه‌های سرسام آور پزشکی در گرو فعالیتهای آموزش بهداشت، ارتقای سلامت و پیشگیری از بیماری بوده و بهترین امید برای بهبود درازمدت کیفیت زندگی و سلامت جمعیت‌ها به حساب می‌آید و از طرفی به علت ازدحام جمعیت و تماس تنگاتنگ دانش‌آموزان مدارس و انتشار جغرافیایی متفاوت بعضی از بیماری‌ها در مناطقی که مسافران جدیدی وارد آن می‌شوند این واحد درسی، طراحی شده است تا فراگیر، پس از گذراندن این دوره :

الف - اهداف کلی

- ۱ - آموزش بهداشت را عامل تغییر رفتارهای زیان بخش افراد، گروه‌ها و جمعیت‌ها و تبدیل آن به رفتارهای سودبخش موثر بر سلامت کنونی و آینده آنان تلقی نماید
- ۲ - با بهره‌گیری از روش‌های مختلف آموزش بهداشت، باعث تسهیل پذیرش داوطلبانه رفتارهای موثر بر سلامت گردد
- ۳ - با ترکیبی از فعالیتهای آموزش بهداشت و حمایت‌های محیطی، سازمانی و اقتصادی که از رفتارهای منجر به سلامت فرد، گروه و اجتماع صورت می‌گیرد بویژه در جمعیت‌های خاصی نظیر دانش‌آموزان و مسافران، موجبات ارتقاء سلامت را فراهم نماید.

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - انقلاب اول و دوم در بهداشت عمومی را شرح دهد
- ۲ - اهمیت نقش برنامه‌های آموزش بهداشت و ارتقای سلامت در انقلاب دوم را بیان کند
- ۳ - آموزش بهداشت و ارتقای سلامت را تعریف کند
- ۴ - دلایل استفاده از نظریه‌ها و الگوها در مداخلات بهداشتی را فهرست کند
- ۵ - نظریه و الگو را تعریف کند
- ۶ - مهمترین الگوهای برنامه‌ریزی در آموزش بهداشت را توضیح دهد
- ۷ - مهمترین نظریه‌ها و الگوهای تغییر رفتار را شرح دهد
- ۸ - مخاطرات بهداشتی دانش‌آموزان را به گونه‌ای بیاموزد که در تشکیل پرونده بهداشتی و امور مرتبط با مراقبت‌های بهداشتی آنان بتواند به کار گیرد.
- ۹ - مسائل مرتبط با حفظ سلامتی مسافران سالم در طول سفر و پس از بازگشت را به گونه‌ای فرا گیرد که قادر به اجرای آن باشد.

۱۰ - آشنایی با منابع اصلی پزشکی نیاکان و نحوه به کارگیری آن

توجه اخیر محافل پزشکی جهان به طب سنتی ملتها و رویکرد سازمان جهانی بهداشت به این مقوله تحت عنوان طب مکمل (Supplementary Medicine) و طب جایگزین (Alternative Medicine) و تخصیص حداقل یک فصل از کتب درسی تخصصی و فوق تخصصی نظیر هاریسون ۲۰۱۲ داخلی، نورواک ۲۰۰۷ زنان ... و مندل ۲۰۱۰ عفونی به این موضوع از یک طرف و تاسیس دانشگاه‌های طب سنتی در کشورهای چین، هندوستان و پاکستان و دانشکده‌های طب سنتی در بعضی از دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، از طرف دیگر حاکی از آن است که طب سنتی ملتها از حالت سنتی که تداعی کننده کهنه‌گرایی است خارج شده و جنبه آکادمیک به خود گرفته است تا با بهره‌گیری از آن بتوان به عنوان مکمل اقدامات پزشکی و بهداشتی نوین موجبات تقویت اقدامات بهداشتی و درمانی را فراهم کرد.

نکته مهم دیگر این که به شهادت تاریخ پزشکی و بهداشت، در شرایطی که منابع قدیمی طب سنتی یونان و بسیاری از کشورهای دیگر به تاراج رفته و یا دستخوش چنان تغییراتی واقع شده بوده است که استفاده از آنها را مشکل و یا غیرممکن می‌کرده است در قرون اولیه گسترش اسلام، این منابع از زبان‌های مختلف به زبان عربی ترجمه گردیده و توسط دانشمندانی همچون رازی، اهوازی و ابن سینا با طب و بهداشت ایرانی و تجربیات شخصی آنان در هم آمیخته و منجر به تالیف دایره‌المعارف‌های الحاوی (رازی)، کامل الصناعه (اهوازی) و قانون در طب ابن سینا و نهایتاً ذخیره خوارزمشاهی (جرجانی) گردیده است و به دلیل کامل‌تر بودن این منابع نسبت به منابع طب یونانی، این کتاب‌ها تا قرن شانزدهم میلادی در دانشکده‌های پزشکی معتبر اروپا به زبان لاتین و انگلیسی ترجمه و به منظور تدریس، جایگزین کتب یونانی گردید.

در مجموع با توجه به این که کارایی بسیاری از شیوه‌ها و اقدامات مرتبط با طب سنتی (که باید سعی کنیم به جای آن از اصطلاح «پزشکی نیاکان» استفاده کنیم) به اثبات رسیده است ولی رویکرد آکادمیک به این موضوع مراحل تکاملی خود را طی می‌کند و لازم است کلیه اساتید رشته‌های منجر به دکترای حرفه‌ای، علوم پایه و دانشجویان پزشکی و بهداشت با این مقوله نیز آشنا شوند لذا درس ۲ واحدی «آشنایی با منابع اصلی پزشکی نیاکان و نحوه به کارگیری آن» در برنامه ترکیبی MPH و دکترای حرفه‌ای نیز گنجانده شده تا از طرفی با بهره‌گیری از دقت نظر دانشجویان دارای استعداد درخشان، با دقت بیشتری به پیگیری اهداف پزشکی نیاکان پرداخته شود و از طرف دیگر دانشجویان مزبور با شیوه زندگی و فعالیت‌های علمی دانشمندان عرصه پزشکی نیاکان که بدون شک جزو استعدادهای درخشان ملی و جهانی بوده‌اند بیش از پیش آشنا شوند.

به منظور نیل به اهداف فوق، منابع اصلی پزشکی نیاکان را در قالب بانک‌های اطلاعاتی قابل جستجو آماده بهره‌برداری نموده و ضمن تعبیه آن در سایت اینترنتی حوزه معاونت تحقیقات و فناوری وزارت متبوع در آدرس: <http://www.elib.hbi.ir/persian/LIBRARY.htm> لوح فشرده آن را نیز در کلاس‌ها و کارگاه‌های ذیربط در اختیار فراگیران قرار خواهیم داد.

۱۱ - کارآموزی در عرصه

در شش ماهه پایان دوره با هماهنگی دانشکده‌های پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی، متناسب با گرایش‌های سه‌گانه، ارائه خواهد شد.

۱۲ - اپیدمیولوژی بیماری‌های واگیر (درس اختصاصی MD-MPH)

از آنجا که یکی از اهداف یادگیری و کاربردی اپیدمیولوژی بالینی، مطالعه سلامت و بیماری از زاویه طب بالینی در طول زمان، در محدوده مکان و بر صفحه جغرافیا به منظور شناخت انتشار و علل بیماری‌ها، کنترل و ریشه‌کنی آنها و حفظ و ارتقاء سلامتی افراد سالم است و در صورتی که پزشکان، دندانپزشکان و ... در بالین بیماران و در عرصه‌های کار و پژوهش، بینش روبنایی درمانگرایی را با نگرش زیربنایی بهداشت‌گرایی، تلفیق کنند به اهداف پزشکی جامعه‌نگر، دست خواهند یافت لذا انتظار می‌رود فراگیر، پس از گذراندن این دوره :

الف - اهداف کلی

- ۱ - اصول و روش‌های اپیدمیولوژی بالینی را بداند
- ۲ - اصول مراقبت از بیماری‌ها را توضیح دهد
- ۳ - قادر باشد علم و هنر اپیدمیولوژی بالینی را در ساماندهی (management)، پیشگیری و کنترل بیماری‌های عفونی بکار گیرد
- ۴ - اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های منتقله از طریق دستگاه تنفس، دستگاه گوارش، دارای ناقل و بیماری‌های ناشی از تماس را شرح دهد
- ۵ - لزوم و اهمیت برقراری سیستم مراقبت از بیماری‌های واگیر را شرح دهد.

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - واژه‌های سلامت، بیماری، آلودگی، آلاینده‌گی، موارد قطعی، موارد مشکوک، موارد محتمل، میزبان، مخزن، منبع، انفرادی، بومی، همه‌گیری، جهان‌گیری، زئونوز، مراقبت، ریشه‌کنی، حذف، حالت ناقلی و سایر واژه‌های رایج در اپیدمیولوژی را با ذکر مثال تعریف کند
- ۲ - چک‌لیست مناسبی برای ثبت صحیح علایم، نشانه‌ها و یافته‌های پاراکلینیکی و اپیدمیولوژی توصیفی بیماری‌های مختلف و بویژه بیماری‌های واگیر، طراحی و ارائه دهد
- ۳ - حالت ناقلی را تعریف کرده و انواع آن را با ذکر مثال توضیح دهد
- ۴ - مخازن انسانی، حیوانی و محیطی بیماری‌های واگیر را تعریف نموده با ذکر مثال شرح دهد
- ۵ - راه‌های انتقال بیماری‌های عفونی را فهرست کرده برای هر یک مثال‌هایی ارائه دهد
- ۶ - دوره کمون عفونت و بیماری را تعریف کرده و مثال‌های متعددی ارائه دهد
- ۷ - اهمیت دوره کمون در پیگیری منبع عفونت، دوره مراقبت از بیماری، ایمن‌سازی، تشخیص همه‌گیری‌های با منبع مشترک و پیش‌آگهی بیماری‌های عفونی مختلف را شرح دهد
- ۸ - میزان حمله ثانویه بیماری‌های عفونی مختلف را شرح داده و محاسبه نماید
- ۹ - سطوح مختلف پیشگیری، از جمله واکسیناسیون، کمپروپروفیلاکسی، ایمونوپروفیلاکسی و ایزولاسیون را با ذکر مثال برای هر یک شرح دهد

- ۱۰ - بیماری‌های قابل گزارش را بشناسد و به مراکز ذیصلاح گزارش دهد
- ۱۱ - انتشار جغرافیایی بیماری‌های عفونی مختلف را شرح دهد و بتواند در مواقع لزوم و به‌ویژه در پاسخ به مشاوره‌های مسافریین به نقاط مختلف جهان پاسخ مناسبی ارائه دهد
- ۱۲ - اپیدمیولوژی بیماری‌های عفونی در ایران را شرح دهد
- ۱۳ - نحوه اولویت‌بندی بیماری‌های قابل گزارش را بیان کند
- ۱۴ - تعریف مورد مشکوک، محتمل و قطعی بیماری‌های مسری مختلف را ارائه دهد
- ۱۵ - نحوه گزارش دهی، انتشار اطلاعات حاصله و اهمیت هماهنگی‌های بین بخشی و بین‌المللی را شرح دهد
- ۱۶ - نقش مراقبت در ارزشیابی برنامه‌ها و اقدامات مداخله‌ای بهداشتی را شرح دهد
- ۱۷ - برنامه‌ای به منظور مراقبت از یک بیماری عفونی مفروض، تدوین نماید
- ۱۸ - با بهره‌گیری از نحوه انتشار جغرافیایی بیماری‌های واگیر، قادر به پاسخگویی به مشاوره‌های قبل از سفر به کشورها و مناطق مختلف باشد
- ۱۹ - با بهره‌گیری از نحوه انتشار جغرافیایی بیماری‌های واگیر، قادر به پاسخگویی به مشاوره‌های بعد از بازگشت از سفر به کشورها و مناطق مختلف باشد
- ۲۰ - ویژگی‌های اپیدمیولوژیک بیماری‌های منتقله از حیوانات به انسان را بداند
- ۲۱ - ویژگی‌های اپیدمیولوژیک بیماری‌های منتقله از طریق بندپایان به انسان را بداند
- ۲۲ - ویژگی‌های اپیدمیولوژیک بیماری‌های منتقله از طریق غذا به انسان را بداند
- ۲۳ - ویژگی‌های اپیدمیولوژیک بیماری‌های منتقله از طریق آب به انسان را بداند
- ۲۴ - ویژگی‌های اپیدمیولوژیک بیماری‌های منتقله از طریق هوا به انسان را بداند
- ۲۵ - ویژگی‌های اپیدمیولوژیک بیماری‌های عفونی دارای واکنش را بداند
- ۲۶ - علم و هنر کنترل بیماری‌های عفونی منتقله از حیوانات به انسان را دارا باشد
- ۲۷ - علم و هنر کنترل بیماری‌های عفونی منتقله از طریق بندپایان به انسان را دارا باشد
- ۲۸ - علم و هنر کنترل بیماری‌های عفونی منتقله از طریق مواد غذایی به انسان را دارا باشد
- ۲۹ - علم و هنر کنترل بیماری‌های عفونی منتقله از طریق آب‌های آلوده به انسان را دارا باشد
- ۳۰ - علم و هنر کنترل بیماری‌های عفونی منتقله از طریق هوا به انسان را دارا باشد
- ۳۱ - قادر به پاسخگویی مشاوره‌های مرتبط با واکنش‌های، باشد
- ۳۲ - با ویژگی‌های اپیدمیولوژیک بیماری‌های عفونی مرتبط با طب نظامی، آشنا باشد
- ۳۳ - با ویژگی‌های اپیدمیولوژیک مرتبط با طب سالمندان، آشنا باشد
- ۳۴ - با ویژگی‌های اپیدمیولوژیک مرتبط با بیماری‌های عفونی در دوران بارداری، آشنا باشد
- ۳۵ - با ویژگی‌های اپیدمیولوژیک بیماری‌های عفونی در میزبان‌های خاص، آشنا باشد
- ۳۶ - اپیدمیولوژی و راه‌های کنترل عفونت‌های بیمارستانی را بداند
- ۳۷ - در سخنرانی‌ها و نوشته‌های خود به طور مستند به بینش بهداشتی در پزشکی نیاکان، اشاره نماید.

جدول ۱۵ - برنامه درسی اپیدمیولوژی بیماری‌های واگیر (درس اختصاصی MD-MPH)

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	اصول، مبانی و کلیات اپیدمیولوژی بیماری‌های عفونی	
۲	اصول، مبانی و کلیات اپیدمیولوژی بیماری‌های عفونی	
۳	اپیدمیولوژی و کنترل زئونوزها	
۴	اپیدمیولوژی و کنترل بروسلوز	
۵	بیماری‌های منتقله از طریق آب و اپیدمیولوژی و کنترل کلرا	
۶	اپیدمیولوژی عفونت‌های بیمارستانی	
۷	کلیات اپیدمیولوژی بیماری‌های عفونی منتقله از طریق هوا	
۸	اپیدمیولوژی توبرکولوز	
۹	اپیدمیولوژی بیماری‌های منتقله از طریق غذا	
۱۰	اپیدمیولوژی مسمومیت‌های غذایی	
۱۱	اپیدمیولوژی مسمومیت‌های غذایی	
۱۲	بهداشت سفر	
۱۳	کلیات بیماری‌های منتقله از طریق ناقل	
۱۴	اپیدمیولوژی و کنترل مالاریا	
۱۵	اپیدمیولوژی و کنترل کالآزار	
۱۶	اپیدمیولوژی بیماری‌های واجد واکسن	
۱۷	اپیدمیولوژی سرخک، سرخجه، اوریون	
۱۸	اپیدمیولوژی و کنترل دیفتیری، کزاز، سیاه سرفه	
شیوه‌آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله

منابع درس اپیدمیولوژی بیماری‌ها

- ۱ - عزیزی فریدون، جانقربانی محسن، حاتمی حسین: اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های شایع در ایران، مرکز تحقیقات غدد درون ریز و متابولیسم دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، نشر اشتیاق، سال ۱۳۸۹.
- ۲ - حاتمی، حسین: اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های عفونی در جهان و ایران، کتاب الکترونیک، دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، سال ۱۳۸۵. <http://www.elib.hbi.ir/persian/LIBRARY.htm>
- ۳ - گزارش‌های هفتگی سازمان جهانی بهداشت (WER) <http://www.who.int/wer/en/>
- ۴ - گزارش‌های هفتگی مرگ و میر در سایت CDC، <http://www.cdc.gov/mmwr/>

۱۳ - سمینار مسائل بهداشتی روز و روند همه‌گیری‌ها و بیماری‌های نوپدید

با برنامه‌ریزی کارگاهی و استفاده از سایت WHO، CDC و ...

۱۴ - پایان نامه مستقل دوره MD-MPH

همانگونه که در ماده چهار این مجموعه ذکر شده است: موضوع پایان نامه دوره MPH در آغاز سال دوم دوره، انتخاب و پس از تصویب، در دانشکده بهداشت، ثبت شده و در شش ماهه پایانی دوره انجام و ارائه می‌گردد. انتخاب موضوع در اواخر سال اول نیز بلامانع است.

ضمناً با توجه به اینکه مدرک نهایی پزشکی عمومی و گواهی گذراندن دوره MPH هر یک به طور جداگانه‌ای صادر می‌گردد و از طرفی گواهی MPH ارزش بین‌المللی شناخته شده‌ای دارد لذا پایان نامه این دوره ارتباطی به پایان‌نامه‌های دوره پزشکی، نخواهد داشت و به صورت مستقل و جداگانه‌ای ارائه خواهد گردید و تابع مقررات حاکم بر پایان‌نامه‌های سایر شاخه‌های MPH در دانشکده بهداشت خواهد بود. بدیهی است که موضوع پایان نامه در محدوده محتوای دوره MPH و اولویت‌های بهداشتی روز، انتخاب خواهد شد.

۱۵ - بهداشت دهان و دندان پیشرفته (درس اختصاصی DDS-MPH)

۱۶ - سمینار مسائل مرتبط با بهداشت دهان و دندان (اختصاصی DDS-MPH)

با محوریت مسائل بهداشتی و پژوهشی روز

۱۷ - پایان نامه مستقل دوره با گرایش DDS-MPH

همانگونه که در ماده چهار این مجموعه ذکر شده است: موضوع پایان نامه دوره MPH در آغاز سال دوم دوره، انتخاب و پس از تصویب، در دانشکده بهداشت، ثبت شده و در شش ماهه پایانی دوره انجام و ارائه می‌گردد. انتخاب موضوع در اواخر سال اول نیز بلامانع است.

ضمناً با توجه به اینکه مدرک نهایی دندانپزشکی و گواهی گذراندن دوره DDS-MPH هر یک به طور جداگانه‌ای صادر می‌گردد و از طرفی گواهی MPH ارزش بین‌المللی شناخته شده‌ای دارد لذا پایان نامه این دوره ارتباطی به پایان‌نامه‌های دوره پزشکی، نخواهد داشت و به صورت مستقل و جداگانه‌ای ارائه خواهد گردید و تابع مقررات حاکم بر پایان‌نامه‌های سایر شاخه‌های MPH در دانشکده بهداشت خواهد بود. بدیهی است که موضوع پایان نامه در محدوده محتوای دوره MPH و اولویت‌های بهداشتی روز، انتخاب خواهد شد.

۱۸ - فارماکوپیدمیولوژی (درس اختصاصی PharmD-MPH)

اهداف

در پایان این درس، انتظار می‌رود دانشجو:

- ۱ - مفاهیم و مبانی روش‌های اپیدمیولوژی مورد استفاده در فارماکولوژی را بداند
- ۲ - مباحث پایه در زمینه بی‌خطر بودن داروها، کارایی و اثربخشی داروها و مسائل اخلاقی در بررسی اثر داروها در انسان را مورد بحث و تجزیه و تحلیل قرار دهد
- ۳ - فازهای چهارگانه بررسی اثر داروها را بشناسد
- ۴ - مراحل تایید دارو را بداند
- ۵ - محدوده مطالعات فارماکوپیدمیولوژی در سه حوزه آزمایشگاهی، فردی و جمعیتی را بشناسد
- ۶ - تمامی مراحل آزمایش و تایید داروهای جدید و همچنین بررسی‌های بعد از فاز ۳ یا Post marketing را تشریح کند.

جدول ۱۶ - برنامه درسی فارماکوپیدمیولوژی

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	مفهوم فارماکوپیدمیولوژی و کاربرد آن	
۲	انواع مطالعات اپیدمیولوژیک در فارماکوپیدمیولوژی	
۳	نحوه نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه در مطالعات ذیربط	
۴	اعتبارسنجی داده‌های مورد نیاز در فارماکوپیدمیولوژی	
۵	عوامل مخدوش کننده و اثرات متقابل در فارماکوپیدمیولوژی	
۶	جایگاه و انواع کارآزمایی‌های بالینی در فارماکوپیدمیولوژی	
۷	ارزیابی اقتصادی در مطالعات فارماکوپیدمیولوژی	
۸	نحوه اندازه‌گیری پیامد در فارماکوپیدمیولوژی	
۹	کاربرد متاآنالیز و مرور منظم مقالات در فارماکوپیدمیولوژی	
۱۰	کارآزمایی چند مرکزی و اصول آن	
شیوه آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله

۱۹ - سمینار مسائل بهداشتی و پژوهشی مرتبط با داروها، واکسن‌ها و مواد غذایی
(درس اختصاصی PharmD-MPH)

۲۰ - پایان نامه مستقل دوره با گرایش PharmD-MPH

همانگونه که در ماده چهار این مجموعه ذکر شده است: موضوع پایان نامه دوره MPH در آغاز سال دوم دوره، انتخاب و پس از تصویب، در دانشکده بهداشت، ثبت شده و در شش ماهه پایانی دوره انجام و ارائه می‌گردد. انتخاب موضوع در اواخر سال اول نیز بلامانع است.

ضمناً با توجه به اینکه مدرک نهایی دکترای داروسازی و گواهی گذراندن دوره MPH هر یک به طور جداگانه‌ای صادر می‌گردد و از طرفی گواهی MPH ارزش بین‌المللی شناخته شده‌ای دارد لذا پایان نامه این دوره ارتباطی به پایان‌نامه‌های دوره پزشکی، نخواهد داشت و به صورت مستقل و جداگانه‌ای ارائه خواهد گردید و تابع مقررات حاکم بر پایان‌نامه‌های سایر شاخه‌های MPH در دانشکده بهداشت خواهد بود. بدیهی است که موضوع پایان نامه در محدوده محتوای دوره MPH و اولویت‌های بهداشتی روز، انتخاب خواهد شد.

مباحث خاص در بهداشت عمومی (درس انتخابی به جای واحد سمینار)

با توجه به لزوم آموزش اصول و مبانی بهداشت عمومی، آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، اپیدمیولوژی بیماری‌های شایع غیرواگیر (سرطان‌های شایع، پُرفشاری خون، چاقی، دیابت . . .)، بهداشت نوجوانان و جوانان، بهداشت سالمندان، برنامه‌ریزی و مدیریت بیماری‌های بومی، فوریت‌های بهداشتی در حوادث و سوانح . . . و اینکه مجموعه این مباحث معادل حدود ۲۰ واحد درسی می‌باشد و اجرای کامل آن در برنامه یکساله MPH امکانپذیر نیست، لذا اهم مطالب مربوطه در قالب ۲ واحد اختیاری متغیر، تحت عنوان مباحث خاص در بهداشت عمومی، طبق جدول ۱۶ - در برنامه MPH دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی گنجانده شده است :

جدول ۱۷ - عناوین و ساعات مباحث خاص در بهداشت عمومی

عنوان درس	مدت (ساعت)	نوع درس	ملاحظات
تعاریف و کلیات بهداشت عمومی	۴		مهندس روشنی
مراقبت بیماری‌ها و مراقبت و گزارش‌دهی	۴		دکتر زهرائی
اپیدمیولوژی بیماری‌های عفونی در بلا (Disasters)	۲	نظری	دکتر حاتمی
اپیدمیولوژی بیماری‌های غیرواگیر (سرطان‌ها، فشار خون، بیماری‌های رماتیسمال قلب، دیابت، چاقی ...)	۲	نظری	
اصول و مبانی واکسیناسیون	۴	نظری	دکتر حاتمی
بهداشت سالمندان	۴	نظری	دکتر حاتمی
گذار سلامت و پزشکی جامعه‌نگر	۲	نظری	دکتر حاتمی
بهداشت برای همه و مراقبت‌های بهداشتی اولیه	۲	نظری	دکتر صدری زاده
پایش و ارزشیابی برنامه EPI	۲	نظری	دکتر لباف قاسمی
برنامه‌های کشوری مبارزه با بیماری‌ها	۲	نظری	دکتر لباف قاسمی
تاریخچه بهداشت و نقش سازمان‌های فراملی در توسعه سلامت	۴	نظری	دکتر صدری زاده
سیمای سلامت در جمهوری اسلامی	۲	نظری	دکتر اکبری
سیمای سلامت در جمهوری اسلامی	۲	نظری	دکتر اکبری

منابع درس مباحث خاص در بهداشت عمومی

۱ - کتاب جامع بهداشت عمومی، سال ۲۰۱۳۸۵ - مقالات و منابعی که در کلاس درس توسط اساتید مختلف، معرفی می‌گردد.

بهداشت نوجوانان و جوانان (درس انتخابی به جای واحد سمینار)

از آنجا که دوران نوجوانی و جوانی، مهم‌ترین دوران شکل‌گیری شخصیت انسان به حساب می‌آید و از طرفی تامین نیازهای بهداشتی این دوران باعث شکوفائی بسیاری از استعدادها و ارتقاء سلامتی انسان می‌شود لذا فراگیر باید تا پایان دوره MPH:

الف - اهداف کلی

- ۱ - مفاهیم، سیاست‌ها و برنامه‌های بهداشت نوجوانان و جوانان در سطح کشور را بداند
- ۲ - معیارهای سلامت نوجوانان و جوانان را بیان نموده نیازهای اساسی این گروه برای سالم زیستن را متذکر شود
- ۳ - نقش و اهمیت بهداشت نوجوانان و جوانان در بهداشت و توسعه کشور را شرح دهد
- ۴ - قادر به شناخت مشکلات این دوره و برنامه‌ریزی، مدیریت، آموزش و تحقیق در برنامه‌های بهداشتی نوجوانان و جوانان باشد.

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - نقش و اهمیت و اثربخشی برنامه‌های بهداشت نوجوانان و جوانان بر بهداشت و توسعه کشور را متذکر شود
- ۲ - پیامدهای مثبت و منفی افزایش جمعیت نوجوانان و جوانان را بیان کند
- ۳ - ویژگی‌های جسمی - روانی و اجتماعی نوجوانان و جوانان را توصیف نماید
- ۴ - بهداشت بلوغ جسمی و تغذیه‌ای پسران و دختران را شرح دهد
- ۵ - مبانی بهداشت روانی - اجتماعی پسران و دختران را توضیح دهد
- ۶ - در مورد مسائل نوجوانان، نظیر تحصیل، شغل، ازدواج و امثال آن بحث کند
- ۷ - رفتارهای خطرناک در نوجوانان و جوانان (حوادث، سیگار، اعتیاد، خشونت، رفتارهای نامناسب جنسی) را متذکر شود
- ۸ - بیماری‌ها و اختلالات شایع دوران نوجوانی و جوانی را لیست نموده و شرح دهد
- ۹ - نحوه ارزیابی سلامت نوجوانان و جوانان را بیان کند
- ۱۰ - برنامه‌های بهداشتی لازم برای نوجوانان و جوانان را تنظیم کند
- ۱۱ - شیوه‌های نوین ارائه خدمات بهداشتی به نوجوانان و جوانان را بداند و آنان را در برنامه‌های بهداشتی، مشارکت دهد
- ۱۲ - چگونگی مشارکت والدین در ارتقاء سلامت نوجوانان و جوانان را بیان کند
- ۱۳ - نحوه مشاوره با نوجوانان و جوانان را توضیح دهد
- ۱۴ - نحوه برنامه‌ریزی، مدیریت، آموزش و تحقیق در برنامه بهداشت نوجوانان و جوانان را متذکر شود
- ۱۵ - برنامه اجرایی بهداشت نوجوانان و جوانان را شرح دهد.

جدول ۱۸ - برنامه درسی بهداشت جوانان و نوجوانان

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	نقش، اهمیت و اثربخشی برنامه‌های بهداشت نوجوانان و جوانان بر بهداشت و توسعه کشور	
۲	تعاریف و جمعیت نوجوانان و جوانان در جهان و کشور و چشم‌انداز آینده	
۳	افزایش جمعیت جمعیت جوان و پیامدهای مثبت و منفی آن	
۴	ویژگی‌های جسمی، روانی و اجتماعی نوجوانان و جوانان	
۵	بلوغ و بهداشت بلوغ جسمی و تغذیه‌ای در دوران بلوغ پسران و دختران	
۶	علائم و بهداشت روانی و اجتماعی دوران بلوغ در پسران و دختران	
۷	مسائل نوجوانان مثل تحصیل، شغل، ازدواج و ...	
۸	رفتارهای خطرناک در گروه نوجوان و جوان مثل حوادث، سیگار، اعتیاد، خشونت، رفتارهای نامناسب جنسی	
۹	بیماری‌ها و اختلالات شایع دوران نوجوانی و جوانی	
۱۰	ارزیابی وضع سلامت نوجوانان و جوانان	
۱۱	تنظیم برنامه‌های بهداشتی و انجام معاینات نوجوانان	
۱۲	شیوه‌های نوین ارائه خدمات بهداشتی به نوجوانان و جوانان و مشارکت آنها در برنامه‌های بهداشتی	
۱۳	سن و اهمیت و چگونگی ملاحظه والدین در ارتقاء سلامت نوجوانان و جوانان	
۱۴	مشاوره نوجوانان و جوانان	
۱۵	برنامه‌ریزی، مدیریت، آموزش و تحقیق در برنامه بهداشت نوجوانان و جوانان	
۱۶	برنامه اجرایی بهداشت نوجوانان و جوانان در سطح اجرایی	
۱۷	سمینار	
۱۸	پرسش و پاسخ	
شیوه‌آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله

منابع درس بهداشت جوانان و نوجوانان

بهداشت سالمندان (درس انتخابی به جای واحد سمینار)

امروزه در سطح جهان، انقلابی در جمعیت‌شناسی، در شرف وقوع است! چرا که حدود ۶۰۰ میلیون نفر افراد سالخورده ۶۰ ساله و بالاتر در سطح جهان وجود دارد و این رقم تا سال ۲۰۲۵ به دو برابر و تا سال ۲۰۵۰ به دو بیلیون نفر افزوده خواهد شد و این درحالیست که بیشترین موارد آن در کشورهای در حال پیشرفت، زندگی خواهند نمود. از طرفی در جهانی که سریعاً رو به پیر شدن به پیش می‌رود افراد سالخورده به طور روزافزونی نقش بحرانی در انجام کارهای داوطلبانه، انتقال تجربه و دانش، کمک به اعضاء خانواده با ایفاء نقش مراقبتی و . . . به عهده خواهند داشت. شایان ذکر است که نقش بحرانی سالمندان، فقط به کشورهای در حال توسعه، محدود نمی‌شود بلکه در کشورهای پیشرفته نیز دارای چنین نقش خطیری هستند و بدیهی است که این نقش عظیم و مشارکت مفید در امر توسعه، زمانی می‌تواند توأم با شادابی و لذت باشد که سالمندان از سلامت کافی برخوردار باشند و بنابراین فراگیر، در پایان دوره MPH لازم است:

الف - اهداف کلی

- ۱ - علل افزایش طول عمر انسان‌ها در اغلب نقاط جهان را توضیح دهد
- ۲ - نیازهای بهداشتی سالمندان در زمان حال و آینده را شرح دهد
- ۳ - تأثیر سن بر اجزای مختلف سیستم ایمنی و عوامل مساعدکننده برای عفونت در سالمندان را بیان کند
- ۴ - دانش و مهارت پیشگیری، تشخیص و اداره بیماری‌های مسری و غیرمسری در این افراد را کسب کرده باشد.

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - سالمندی را تعریف نموده، منظور از نوپیری، پیری و کهنسالی را بیان کند
- ۲ - جمعیت‌شناسی و تغییرات جمعیت سالمندان در جامعه را شرح دهد
- ۳ - تغییرات آناتومیک، فیزیولوژیک و ایمونولوژیک سالمندان را ذکر نماید
- ۴ - لزوم و نحوه مراقبت از سالخوردگان را بیان کند
- ۵ - نحوه پیر شدن ملت‌ها را توضیح دهد
- ۶ - علل زنانه شدن جمعیت‌ها را شرح دهد
- ۷ - نحوه پیشگیری از بیماری‌های سالمندی از دوران کودکی و جوانی را بیان کند
- ۸ - عوامل موثر بر افزایش کیفیت زندگی سالمندان را ذکر کند
- ۹ - اپیدمیولوژی بیماری‌های شایع در سالخوردگان را شرح دهد
- ۱۰ - رویکرد اپیدمیولوژیک به عفونت‌های ادراری، پنومونی، باکتری می و عفونت‌های داخل شکم را بداند
- ۱۱ - لزوم و نحوه ایمنسازی سالمندان در مقابل بیماری‌های واجد واکنش را شرح دهد
- ۱۲ - مفاد بیانیه دومین اجلاس سازمان ملل در مورد حقوق اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی سالمندان را به اختصار توضیح دهد.

جدول ۱۹ - برنامه درسی بهداشت سالمندان

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	تاریخچه، مبانی، کلیات و آشنایی با واژه‌های فنی، سابقه در پزشکی نیاکان	
۲	جمعیت‌شناسی و تغییر جمعیت سالمندان	
۳	تغییرات آناتومی، فیزیولوژیک و ایمنی شناختی سالمندان	
۴	ویژگی‌های طب سالمندان	
۵	تظاهرات مهم بیماری‌ها در سالمندان	
۶	اپیدمیولوژی بیماری‌های مسری در سالمندان	
۷	رویکرد اپیدمیولوژیک به عفونت‌های ادراری، پنومونی، باکتری‌می و عفونت‌های داخل شکم را بداند	
۸	اپیدمیولوژی بیماری‌های غیرمسری در سالمندان	
۹	برنامه‌ریزی برای دوران سالمندی فعال از دوران کودکی و نوجوانی	
۱۰	تغذیه سالمندان	
۱۱	فعالیت‌های سالمندان	
۱۲	بهداشت ارگان‌های مختلف بدن سالمندان	
۱۳	نیازهای جسمی و روانی سالمندان	
۱۴	ورزش و تفریحات سالم سالمندان	
۱۵	عوامل موثر بر کیفیت زندگی سالمندان	
۱۶	مصونسازی سالمندان	
۱۷	سمینار	
۱۸	پرسش و پاسخ	
شیوه‌آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله

منابع درس بهداشت سالمندان

۱ - کتاب جامع بهداشت عمومی، سال ۱۳۸۵.

2) Active Ageing, A Policy Framework, World Health Organization, A Contribution of the WHO to Second United Nations World Assembly on Ageing, Madrid. Spain, April 2002

3) "Prevention in childhood of health problems in adult life, Falkner F. ed. World Health Organization, 1980: 53-70

4) H. E. Mr. Masoud Pezeshkian, Minister of Health & Medical Education, ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN, Statement at the Second World Assembly on Ageing, Madrid, Spain, 8th -12th April 2002

5) Hafez Ghda, Bagchi Kalyan : Health Care for the Elderly, WHO, 1994

برنامه‌ریزی و مدیریت بیماری‌های بومی (درس انتخابی به جای واحد سمینار)

وزارت متبوع، برحسب اولویت، با توجه به معیارهای شیوع، بروز، شدت بیماری‌ها، مرگ و میر یا کشندگی و همچنین امکان پیشگیری برای تعدادی از آن‌ها برنامه‌های مدون مبارزه با بیماری‌ها را تدوین نموده که در سراسر کشور به اجرا گذاشته می‌شود و لذا در پایان دوره MPH لازم است فراگیر، قادر باشد :

الف - اهداف کلی

- ۱ - به معرفی اجمالی برنامه‌های کشوری مبارزه با بیماری‌های واگیر، پردازد
- ۲ - سابقه برنامه‌های موجود را شرح دهد
- ۳ - اهداف کلی و اختصاصی برنامه‌ها را لیست نماید
- ۴ - شاخص‌های عمده برنامه‌ها را بیان کند
- ۵ - وضعیت فعلی برنامه‌ها را شرح دهد
- ۶ - اهداف اصلی ادامه برنامه‌ها را توضیح دهد

اهداف بینابینی

- ۱ - سابقه، اهداف، شاخص‌های عمده، وضعیت فعلی، نقاط قوت و فرصت‌ها، نقاط ضعف و تهدیدها، روند پنج ساله و وضعیت ادامه برنامه کشوری مبارزه با سیاه زخم را شرح دهد
- ۲ - سابقه، اهداف، شاخص‌های عمده، وضعیت فعلی، نقاط قوت و فرصت‌ها، نقاط ضعف و تهدیدها، روند پنج ساله و وضعیت ادامه برنامه کشوری مبارزه با تب خونریزی دهنده کریمه - کونگو (CCHF) را شرح دهد
- ۳ - سابقه، اهداف، شاخص‌های عمده، وضعیت فعلی، نقاط قوت و فرصت‌ها، نقاط ضعف و تهدیدها، روند پنج ساله و وضعیت ادامه برنامه کشوری مبارزه با HIV/AIDS را شرح دهد
- ۴ - سابقه، اهداف، شاخص‌های عمده، وضعیت فعلی، نقاط قوت و فرصت‌ها، نقاط ضعف و تهدیدها، روند پنج ساله و وضعیت ادامه برنامه کشوری مبارزه با وبای التور را شرح دهد
- ۵ - سابقه، اهداف، شاخص‌های عمده، وضعیت فعلی، نقاط قوت و فرصت‌ها، نقاط ضعف و تهدیدها، روند پنج ساله و وضعیت ادامه برنامه کشوری مبارزه با مالاریا را شرح دهد
- ۶ - سابقه، اهداف، شاخص‌های عمده، وضعیت فعلی، نقاط قوت و فرصت‌ها، نقاط ضعف و تهدیدها، روند پنج ساله و وضعیت ادامه برنامه کشوری مبارزه با هیپاتیت‌های B و C را شرح دهد
- ۷ - سابقه، اهداف، شاخص‌های عمده، وضعیت فعلی، نقاط قوت و فرصت‌ها، نقاط ضعف و تهدیدها، روند پنج ساله و وضعیت ادامه برنامه کشوری ایمنسازی (EPI) را شرح دهد
- ۸ - سابقه، اهداف، شاخص‌های عمده، وضعیت فعلی، نقاط قوت و فرصت‌ها، نقاط ضعف و تهدیدها، روند پنج ساله و وضعیت ادامه برنامه کشوری حذف کزاز نوزادی، مبارزه با دیفتتری، سیاه سرفه، تب مالت، هاری، سل، جذام سالک، را شرح دهد.

اپیدمیولوژی بیماری‌های غیرواگیر (درس انتخابی به جای واحد سمینار)

هرچند گذار اپیدمیولوژیک، پدیده پویا و دو طرفه‌ای است و صرفاً به مفهوم دور شدن از معضلات ناشی از بیماری‌های واگیر و درگیر شدن با مشکلات بهداشتی ناشی از بیماری‌های غیرواگیر، نمی‌باشد ولی فرض بر این است که با بهبود وضع بهداشت، شهرنشینی و صنعتی شدن، از میزان موارد، عوارض و مرگ ناشی از بیماری‌های عفونی، کاسته و بر میزان مشکلات بهداشتی ناشی از بیماری‌های غیرعفونی، افزوده می‌گردد. از طرفی با توجه به اینکه در کشورهای پیشرفته صنعتی، در حال حاضر بیماری‌های قلبی - عروقی و سرطان‌ها در راس علل مرگ قرار دارند لذا بیماری‌های غیرمسمری در بسیاری از کشورها به دلیل افزایش طول عمر، طولانی شدن زمان مواجهه با عوامل خطر و تغییر شیوه زندگی، روند صعودی به خود گرفته‌اند و بهداشت جامعه را تهدید می‌نمایند و انتظار می‌رود فراگیر، پس از گذراندن این دوره :

الف - اهداف کلی

- ۱ - اهم بیماری‌های غیرمسمری را بتواند توضیح دهد
- ۲ - زمینه‌های بروز بیماری‌های غیرمسمری شایع را شرح دهد
- ۳ - نحوه پیشگیری و کنترل بیماری‌های غیرمسمری شایع را بیان کند
- ۴ - نحوه ابلاغ پیام‌های بهداشتی مرتبط با پیشگیری از بیماری‌های غیرمسمری شایع را توضیح دهد

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - وضعیت جهانی و کشوری اعتیاد به دخانیات را بیان کند
- ۲ - بیماری‌های ناشی از استعمال دخانیات و نحوه پیشگیری از آن را شرح دهد
- ۳ - وضعیت جهانی و کشوری سرطان‌های شایع را متذکر شود
- ۴ - راه‌های مختلف پیشگیری و کنترل سرطان‌های شایع را شرح دهد
- ۵ - وضعیت جهانی و کشوری دیابت را توضیح دهد
- ۶ - بیماری‌ها و عوارض مرتبط با دیابت را لیست نماید
- ۷ - نحوه کنترل معضلات بهداشتی ناشی از دیابت را شرح دهد
- ۸ - اپیدمیولوژی چاقی و نحوه پیشگیری و کنترل آن را شرح دهد
- ۹ - وضعیت جهانی و کشوری بیماری‌های قلبی - عروقی را بیان نموده راه‌های کنترل آن را شرح دهد.
- ۱۰ - بزرگی مسئله و فراوانی بیماری‌های غیر مسمری را بداند
- ۱۱ - چک‌لیست مناسبی برای ثبت صحیح ویژگی‌های اپیدمیولوژیک بیماری‌های غیرمسمری، طراحی و ارائه دهد
- ۱۲ - میزان‌های بیماری‌ها در گروه‌های مختلف را بداند
- ۱۳ - منابع محیطی بیماری‌های غیرمسمری را با ذکر مثال شرح دهد
- ۱۴ - اصلاح شیوه زندگی (Change of lifestyle) را جهت پیشگیری از بیماری‌های غیرواگیر، بداند و توضیح دهد.

فوریت‌های بهداشتی و کنترل بیماری‌ها در شرایط اضطراری و اضطراری پیچیده (درس انتخابی به جای واحد سمینار)

از آنجا که طی بروز حوادث و سوانح مختلف، ممکن است بر میزان بروز بیماری‌های مُسری و حتی غیرمُسری افزوده شود و معضلات بهداشتی متعددی به وجود آورد لذا به منظور پیشگیری، درمان و کنترل آن‌ها لازم است فراگیر در طی دوره MPH :

الف - اهداف کلی

- ۱ - ارتباط حوادث غیرمترقبه و بیماری‌ها را شرح دهد
- ۲ - تیم‌های مراقبت بهداشتی و تغذیه را ساماندهی نموده وظایف آنان را بیان کند
- ۳ - شرایط اضطراری و اضطراری پیچیده را شرح دهد
- ۴ - نحوه ارزیابی و کنترل بیماری‌ها در شرایط اضطراری را متذکر شود
- ۵ - موازین پیشگیری از بروز بیماری‌ها طی حوادث غیرمترقبه را بیان کند

ب - اهداف بینابینی

- ۱ - عوامل زمینه‌ساز بروز بیماری‌ها طی حوادث و سوانح را نام برده و توضیح دهد
- ۲ - شایعترین بیماری‌های مرتبط با حوادث را نام ببرد
- ۳ - اصول پیشگیری و مبارزه با بیماری‌های واگیر در پی وقوع حوادث طبیعی را شرح دهد
- ۴ - عوارض و علائمی که بایستی مورد پایش و مراقبت قرار گیرد را نام ببرد
- ۵ - بیماری‌های قابل گزارش به‌وسیله تیم مراقبت را لیست نماید
- ۶ - وظایف تیم مراقبت را توضیح دهد
- ۷ - اقدامات تحت نظارت کمیته بهداشت و درمان را لیست نماید
- ۸ - شرایط اضطراری (بحران) و شرایط اضطراری پیچیده (Complex Emergency) را تعریف نموده با ذکر مثال، توضیح دهد
- ۹ - واژه‌های پنهانده و آواره را تعریف کند
- ۱۰ - مشکلات بهداشتی احتمالی در شرایط اضطراری و اضطراری پیچیده را بیان کند
- ۱۱ - اولویتهای بهداشتی در شرایط اضطراری پیچیده را لیست نماید
- ۱۲ - عوامل زمینه‌ساز بروز بیماری‌ها در شرایط اضطراری پیچیده را نام ببرد
- ۱۳ - اصول پاسخ دهی به نیازهای بهداشتی در شرایط اضطراری را بیان کند
- ۱۴ - اقدامات قابل انجام در شرایط اضطراری را شرح دهد
- ۱۵ - اهمیت برقراری آرامش را متذکر شود
- ۱۶ - به مسئولین بالاتر خود، اعتقاد داشته و سلسله مراتب را مراعات نماید
- ۱۷ - مشکلات عمده پناهندگان را نام ببرد

- ۱۸ - وظایف نظام مراقبت از بیماری‌ها در شرایط اضطراری پیچیده را متذکر شود
- ۱۹ - لزوم هماهنگی‌های لازم به منظور جمع‌آوری اطلاعات بهداشتی، دموگرافیک، موارد مرگ، وضعیت تغذیه و اطلاعات مربوط به بیماری‌ها را متذکر شود
- ۲۰ - بر حسب نیازها و اولویت‌ها برنامه واکسیناسیون را ساماندهی کند
- ۲۱ - علل اصلی مرگ و میر احتمالی در کمپ‌های پناهندگان را لیست نماید
- ۲۲ - منظور از ارزیابی سریع بهداشتی را بداند و قادر به انجام آن در شرایط اضطراری باشد
- ۲۳ - وظایف تیم ارزیابی سریع را شرح دهد
- ۲۴ - متغیرهای مورد نظر در تحقیقات سریع را لیست نماید
- ۲۵ - عنوان مسائلی که باید برای تصمیم‌گیرندگان، گزارش شود را ذکر نماید
- ۲۶ - اولویت‌های بهداشتی که بایستی بوسیله تیم ارزیابی سریع بهداشتی، تعیین شود را نام ببرد
- ۲۷ - منظور از ارزیابی سریع وضعیت تغذیه را بیان کند
- ۲۸ - ترکیب تیم ارزیابی کننده وضعیت تغذیه در شرایط اضطراری را ذکر کند
- ۲۹ - ابزارهای بسیار ضروری برای تیم تغذیه و نکات مورد نظر در ارزیابی سریع را متذکر شود
- ۳۰ - شاخص‌های وجود خطر مرتبط با تغذیه را لیست نماید
- ۳۱ - قادر به بررسی علل سوء تغذیه و ظرفیت تکنیکی در شرایط اضطراری باشد
- ۳۲ - منظور از ظرفیت‌های تکنیکی، پشتیبانی، مدیریتی و اقدامات بهداشت عمومی را بیان کند
- ۳۳ - قادر به ارزیابی شدت مسئله، گستردگی جغرافیایی و گروه‌های اجتماعی - اقتصادی در خطر، باشد
- ۳۴ - ترکیب تیم ارزیاب وزارت متبوع را بیان کند

جدول ۲۰ - برنامه درسی مدیریت بلایا

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	چالش‌های مدیریت بحران در عرصه سلامت در سطح ملی و بین‌المللی	
۲	اصول ارزشیابی خطرپذیری و ظرفیت‌ها (VCA)	
۳	اصول برنامه‌ریزی برای فاز مقابله (Disaster planning)	
۴	اصول اجرای مانور در مدیریت بحران (Disaster drills)	
۵	مدیریت اورژانس پیش‌بیمارستانی در بلایا (۱)	
۶	مدیریت اورژانس پیش‌بیمارستانی در بلایا (۲)	
۷	مدیریت سیستم تروما (پایه)	
۸	مدیریت سیستم تروما (پیشرفته)	
۹	اصول مدیریت سلامت در بلایا و سوانح پیچیده (Complex emergencies)(1)	
۱۰	اصول مدیریت سلامت در بلایا و سوانح پیچیده (Complex emergencies)(2)	
۱۱	فیزیک پایه و تریاژ در بلایا	
۱۲	شناخت انواع بلایای طبیعی و ساخته دست بشر و مدیریت سلامت آنها (۱)	
۱۳	شناخت انواع بلایای طبیعی و ساخته دست بشر و مدیریت سلامت آنها (۱)	
۱۴	اصول مدیریت آموزش و پژوهش در مدیریت بلایا	
۱۵	اصول و مبانی مدیریت اورژانس بیمارستانی (۱)	
۱۶	اصول و مبانی مدیریت اورژانس بیمارستانی (۲)	
۱۷	اصول تدوین برنامه مدیریت بحران در بیمارستان (Hospital Disaster Planning)	
۱۸	اصول تدوین راهنماهای عملیاتی (Guidelines) بالینی در مدیریت بحران	
شیوهٔ آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله. آزمون عملی: آزمایشگاه

منابع درس مدیریت بلایا

- ۱- کتاب جامعه آماده (۱) تألیف دکتر شهرام علمداری.
- ۲- جزوات و اسناد سازمان جهانی بهداشت. منابع موجود در سایت اینترنتی WHO.
- ۳- کتاب Meyer مدیریت اورژانس.

نکته - جزوات و اسلایدها (توسط استاد) در اختیار دانشجویان قرار خواهد گرفت.

شاخص‌های اجتماعی مرتبط با سلامت (درس انتخابی به جای واحد سمینار)

اپیدمیولوژی اجتماعی، عبارت است از؛ مطالعه سیستماتیک سلامت، رفاه و شرایط و مشکلات اجتماعی و عوامل مؤثر بر آنها با استفاده از روشهای اپیدمیولوژیک تا بدان وسیله، روشهای مداخله‌گرانه، برنامه‌ها و سیاست‌هایی را برگزینیم تا باعث کاهش اثرات منفی بر سلامت و کاهش بروز بیماریها شده موجبات ارتقاء سلامت فراهم گردد.

مشکلات اجتماعی بخصوص در این تعریف جایگاه ویژه‌ای دارد زیرا بسیاری از مسائلی که امروزه در بهداشت عمومی با آن مواجه هستیم مثل چاقی، بیماریهای عفونی، سوء استفاده از اطفال و استفاده از مواد مخدر در ارتباط با رفتارهای شخصی و متاثر از ساختارهای اجتماعی مانند توزیع غیر عادلانه ثروت، اختلاف طبقاتی و منابع اجتماعی می‌باشند.

اهداف اصلی

- ۱ - شناخت و درک مدل‌های تئوریک که در اپیدمیولوژی اجتماعی استفاده میشوند
- ۲ - توانمندسازی دانش‌آموختگان جهت شناخت مدل ارجح در تحقیقات گسترده اجتماعی مرتبط با سلامت

- ۳ - آشنایی با روش‌های تحقیقاتی در زمینه اپیدمیولوژی اجتماعی
- ۴ - توانمندسازی دانش‌آموختگان در راستای تلفیق آموزه‌های تئوریک و عملی به منظور ارتقاء سطح سلامت

اهداف بینابینی

- ۱ - شناخت روش‌های اپیدمیولوژیک در ارتقاء سطح سلامت
- ۲ - معرفی و توصیف مواردی از تحقیقات که در زمینه اپیدمیولوژی اجتماعی صورت گرفته است
- ۳ - آشنایی با مفاهیم اصلی اپیدمیولوژی اجتماعی
- ۴ - شناخت عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی بعنوان عامل خطر بیماریها
- ۵ - آشنایی با عوامل روانی - اجتماعی و ارتباط آنها با سلامت در سنین مختلف (کودکی)
- ۶ - آشنایی با عوامل روانی - اجتماعی و ارتباط آنها با سلامت در سنین مختلف (بزرگسالی)
- ۷ - آشنایی با عوامل روانی - اجتماعی و ارتباط آنها با سلامت در سنین مختلف (سالخوردگی)

جدول ۲۱ - عناوین درس شاخصهای اجتماعی مرتبط با سلامت

جلسه	عنوان درس	ملاحظات
۱	منظور از فاکتورهای اجتماعی چیست و چرا ارتباط آنها با سلامت باید بررسی شود؟	
۲	عوامل روانی - اجتماعی و ارتباط آنها با سلامت در سنین مختلف (کودکی)	
۳	عوامل روانی - اجتماعی و ارتباط آنها با سلامت در سنین مختلف (بزرگسالی)	
۴	عوامل روانی - اجتماعی و ارتباط آنها با سلامت در سنین مختلف (سالخوردگی)	
۵	بررسی یک نمونه از مطالعات اپیدمیولوژی اجتماعی	
۶	چگونه صحت گزارش یک تحقیق را ارزیابی کنیم؟	
۷	ارائه خلاصه یک مقاله اپیدمیولوژی اجتماعی در گروه‌های پنج نفره توسط دانش‌آموختگان	
۸	آشنایی با متد Over-Cross در مطالعات اپیدمیولوژیک	
۹	پرسش و پاسخ	
شیوهٔ آزمون		آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه. آزمون عملی: تایپ و رسم نمودار

منابع درس شاخص‌های اجتماعی مرتبط با سلامت

- 1) Marmot MG, Wilkinson RG. Social determinants of health. London. Oxford University Press, 2005.
- 2) Kagaminiori S, Nasermoaddeli A, Wang HB. Psychosocial Stressors in inter – human relationships and health at each life stage: A review. Environmental health and preventive Medicine. 9,73-86,2004
- 3) Kivimaki M, Leinio – Arjas P, Luukkonen R, Riihimaki H, Vhetra , Kirjonen J. work stress and risk of cardiovascular mortality: Prospective cohort study of industrial employees. Bmj. 325,857-862,2002.
- 4) Cheng y, kawachi I, Coakley EH, Shwartz J, Colditz G. Association between psychosocial work characteristics and health functioning in American women: Projective study. Bmj. 1320: 1432-1436,2000
- 5) Hills M, Armitage P. the two – period cross _ over clinical trial. British Journal of clinical pharmacology. 8; 7-20,1979
- 6) Grimes DA, Schulz KF. Bias and causal associations in observational research. Lancet, 359: 248-252, 2002.

جدول ۲۲ - مباحث خاص در بهداشت عمومی (۲)

عنوان درس	ساعات	محل برگزاری
تعاریف، کلیات و سطوح پیشگیری	۲	دانشکده بهداشت
آموزش بهداشت	۴	دانشکده بهداشت
بهداشت جوانان	۲	دانشکده پزشکی
آشنایی با فعالیت‌های بهداشتی جمعیت هلال احمر و بازدید از عرصه‌های فعالیت	۲	جمعیت هلال احمر
پزشکی جغرافیایی	۲	دانشکده بهداشت
بهداشت مدارس	۴	دانشکده بهداشت
مدیریت سلامت در جمهوری اسلامی	۲	دانشکده بهداشت
شیوهٔ آزمون	آزمون کتبی: چهارگزینه‌ای، تشریحی، جواب‌های کوتاه، حل مسئله	

منابع تدوین این مجموعه:

- برنامه دوره‌های مختلف MPH در دانشکده بهداشت شهید بهشتی، سال ۱۳۹۰
- کتاب بهداشت عمومی آکسفورد، چاپ ۲۰۰۴
- کتاب بیماری‌های عفونی مندل، چاپ ۲۰۱۰
- کتاب جامع بهداشت عمومی (وزارت بهداشت، دانشکده‌های بهداشت دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران و شهید بهشتی، ۱۳۸۵)
- اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های شایع در ایران (دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، ۱۳۸۹)
- اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های مرتبط با دفاع بیولوژیک (معاونت سلامت وزارت بهداشت، ۸۱)
- نوپدیدی و بازپدیدی بیماری‌ها و سلامت حرفه‌های پزشکی (معاونت سلامت وزارت بهداشت، ۸۲)
- متن اولیه اهداف آموزشی رشته بیماری‌های عفونی و گرمسیری (وزارت بهداشت، ۱۳۸۲)
- متن اولیه برنامه آموزشی رشته فوق تخصصی بیماری‌های عفونی (وزارت بهداشت، سال ۱۳۸۵)
- برنامه MPH دانشگاه‌های معتبر جهان (سایت‌های مختلف اینترنت، ۲۰۱۲)

جدول ۲۳ - اعضاء هیئت علمی دانشکده بهداشت و سایر دانشکده‌های وابسته به دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی که مسئولیت تدریس در دوره‌های MPH را به عهده دارند:

ردیف	نام و نام خانوادگی	مدرک	رشته تحصیلی	درجه علمی	موضوع درس
۱	دکتر هوشنگ ساغری	MD, MPH	بیماریهای عفونی	استاد	نوپدیدودفاع بیولوژیک
۲	دکتر محمدرضا نظری	Ph.D	انگل شناسی	استاد	بیماری‌های کرمی
۳	دکتر یدالله محرابی*	Ph.D	متخصص آمار	استاد	آمار زیستی و کامپیوتر
۴	دکتر مسعود کیمیاگر	Ph.D	متخصص تغذیه	استاد	تغذیه در سلامت و ...
۵	دکتر حمید سوری*	Ph.D	اپیدمیولوژیست	استاد	اصول اپیدمیولوژی
۶	دکتر فریدون عزیزی	MD	داخلی، غدد	استاد	اپیدمیولوژی غیر واگیر
۷	دکتر محمد اسماعیل کبری	MD	جراحی، بهداشت	استاد	وضعیت سلامت ...
۸	دکتر منصوررضازاده آذری*	Ph.D	بهداشت حرفه‌ای	استاد	بهداشت حرفه‌ای
۹	دکتر احمدرضا یزدانبخش	Ph.D	بهداشت محیط	دانشیار	بهداشت محیط
۱۰	دکتر محمدرضامسعودی نژاد*	Ph.D	بهداشت محیط	دانشیار	بهداشت محیط
۱۱	دکتر داود یادگاری	MD, MPH	بیماریهای عفونی	استاد	اپیدمیولوژی واگیر
۱۲	دکتر مسعود مردانی	MD, MPH	بیماریهای عفونی	استاد	نوپدید و دفاع بیولوژیک
۱۳	دکتر لادن عباسیان	MD, MPH	بیماریهای عفونی HIV/AIDS	استادیار	بیماری‌های ویروسی و STIs
۱۴	دکتر حسین گودرزی	MD	ویروولوژی	دانشیار	ویروولوژی بالینی
۱۵	دکتر گیتا اسلامی	MD	باکتریولوژی	دانشیار	باکتریولوژی
۱۶	دکتر شهرام علمداری*	MD	فوق تخصص غدد	دانشیار	سوانح و بلایا
۱۷	دکتر علی قجری	Ph.D	فونگولوژی	دانشیار	بیماریهای قارچی
۱۸	دکتر علی رمضانخانی*	Ph.D	آموزش بهداشت	دانشیار	آموزش بهداشت
۱۹	دکتر محمود عباسی	حقوق پزشکی	حقوق	استادیار	حقوق و اخلاق پزشکی
۲۰	دکتر سعاد محفوظپور*	Ph.D	مدیریت خدمات بهداشتی...	دانشیار	مدیریت خدمات بهداشتی ..
۲۱	دکتر عباس دانش کهن	Ph.D	مدیریت خدمات بهداشتی...	استادیار	مدیریت خدمات بهداشتی ..
۲۲	دکتر حسین حاتمی*	MD, MPH	بیماری‌های عفونی	استاد	اپیدمیولوژی واگیر، نوپیدی و بازپیدی، دفاع بیولوژیک، کاربردهای بالینی اپیدمیولوژی

* عضو شورای برنامه ریزی و اجرایی MPH

جدول ۲۴ - برنامه درسی دوره ترکیبی MPH و پزشکی (MD-MPH)

واحد درسی	تعداد واحد	نوع واحد	ملاحظات
مبانی و اصول اپیدمیولوژی بالینی	۲	نظری	مشترک
روش تحقیق پیشرفته و مقاله نویسی فارسی - انگلیسی	۲	نظری - کارگاه	مشترک
آمار زیستی پیشرفته و کاربردهای تخصصی رایانه	۲	نظری - عملی	مشترک
نوپدیدگی و بازپدیدگی بیماری‌ها و دفاع بیولوژیک	۲	نظری	مشترک
مدیریت سوانح و بلایا	۲	نظری	مشترک
اصول و مبانی بهداشت حرفه‌ای و محیط و اپیدمیولوژی محیط	۲	نظری	مشترک
مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی پیشرفته	۲	نظری	مشترک
کاربردهای بالینی اپیدمیولوژی در طب رایج و پزشکی نیاکان	۳	نظری + عملی	مشترک
آموزش بهداشت، بهداشت مدارس، بهداشت سفر	۲	نظری	مشترک
آشنایی با منابع پزشکی نیاکان و نحوه به کارگیری آن	۲	نظری + عملی	مشترک
کارآموزی در عرصه	۲	عملی	مشترک
اپیدمیولوژی و کنترل بیماری‌های واگیر	۲	نظری	اختصاصی
سمینار مسائل بهداشتی روز	۲	نظری	اختصاصی
پایان نامه مستقل دوره MD-MPH	۳		اختصاصی
جم	۳۰		

جدول ۲۵ - برنامه درسی دوره ترکیبی MPH و دندانپزشکی (DDS-MPH)

واحد درسی	تعداد واحد	نوع واحد	ملاحظات
مبانی و اصول اپیدمیولوژی بالینی	۲	نظری	مشترک
روش تحقیق پیشرفته و مقاله نویسی فارسی - انگلیسی	۲	نظری - کارگاه	مشترک
آمار زیستی پیشرفته و کاربردهای تخصصی رایانه	۲	نظری - عملی	مشترک
نوپدیدگی و بازپدیدگی بیماری‌ها و دفاع بیولوژیک	۲	نظری	مشترک
مدیریت سوانح و بلایا	۲	نظری	مشترک
اصول و مبانی بهداشت حرفه‌ای و محیط و اپیدمیولوژی محیط	۲	نظری	مشترک
مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی پیشرفته	۲	نظری	مشترک
کاربردهای بالینی اپیدمیولوژی در طب رایج و پزشکی نیاکان	۳	نظری + عملی	مشترک
آموزش بهداشت، بهداشت مدارس، بهداشت سفر	۲	نظری	مشترک
آشنایی با منابع پزشکی نیاکان و نحوه به کارگیری آن	۲	نظری + عملی	مشترک
کارآموزی در عرصه	۲	عملی	مشترک
بهداشت دهان و دندان	۲	نظری	اختصاصی
سمینار مسائل بهداشتی روز با تاکید بر بهداشت دهان و دندان	۲	نظری	اختصاصی
پایان نامه مستقل دوره DDS-MPH	۳		اختصاصی
جم	۳۰		

جدول ۲۶ - برنامه درسی دوره ترکیبی MPH و داروسازی (PharmD-MPH)

واحد درسی	تعداد واحد	نوع واحد	ملاحظات
مبانی و اصول اپیدمیولوژی بالینی	۲	نظری	
روش تحقیق پیشرفته و مقاله نویسی فارسی - انگلیسی	۲	نظری - کارگاه	
آمار زیستی پیشرفته و کاربردهای تخصصی رایانه	۲	نظری - عملی	
نوپدیدگی و بازپدیدگی بیماری‌ها و دفاع بیولوژیک	۲	نظری	
مدیریت سوانح و بلایا	۲	نظری	
اصول و مبانی بهداشت حرفه‌ای و محیط و اپیدمیولوژی محیط	۲	نظری	
مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی پیشرفته	۲	نظری	
کاربردهای بالینی اپیدمیولوژی در طب رایج و پزشکی نیاکان	۳	نظری + عملی	
آموزش بهداشت، بهداشت مدارس، بهداشت سفر	۲	نظری	
آشنایی با منابع پزشکی نیاکان و نحوه به کارگیری آن	۲	نظری + عملی	
کارآموزی در عرصه	۲	عملی	
فارماکواپیدمیولوژی	۲	نظری	اختصاصی
سمینار مسائل بهداشتی روز با تاکید بر مسائل مرتبط با داروها	۲	نظری	اختصاصی
پایان نامه مستقل دوره PharmD-MPH	۳		اختصاصی
جم	۳۰		ع